

Genderové předsudky a stereotypy u žáků základních škol

Sára Regináčová

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Sára Regináčová**
Osobní číslo: **H19447**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Genderové předsudky a stereotypy u žáků základních škol**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti genderu, předsudků, stereotypů a genderu ve vzdělávání.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

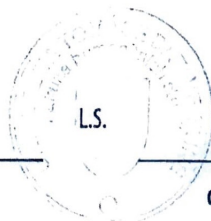
Seznam doporučené literatury:

- HNILICA, Karel, 2010. Stereotypy, předsudky, diskriminace: (pojmy, měření, teorie). Praha: Karolinum, 207 s. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica. Monographia. ISBN 9788024617763.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 254 s. Pedagogika. ISBN 9788024753263.
- JARKOVSKÁ, Lucie, 2013. Gender před tabulí: etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 195 s. Studie. ISBN 9788074191190.
- KARSTEN, Hartmut, 2006. Ženy – muži: [genderové role, jejich původ a vývoj]. Praha: Portál, 183 s. Spektrum. ISBN 807367145X.
- SMETÁČKOVÁ, Irena, 2016. Genderové představy a vztahy: sociální a kognitivní aspekty vývoje maskulinity a femininity v průběhu základní školy. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 274 s. Gender sondy. ISBN 9788074192296.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **19. ledna 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 19. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.4.2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před

konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, o pisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije -li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není -li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není -li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem *Genderové předsudky a stereotypy u žáků základních škol* se zabývá předsudky a stereotypy u žáků 8. a 9. tříd. Cílem této práce je zjistit, zda se u žáků předsudky a stereotypy vyskytují. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První kapitola teoretické části se zabývá rozdílem mezi biologickým a sociálním pohlavím. Druhá kapitola se zabývá základními pojmy, které s problematikou souvisejí – genderové role, maskulinita a feminita, genderová socializace, genderová socializace a hračky, genderové předsudky a stereotypy. Třetí kapitola popisuje teorie vzniku pohlavní identity. Čtvrtá kapitola se věnuje genderu ve vzdělávání. Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem. Data byla získávána za pomoci dotazníkového šetření.

Klíčová slova: gender, genderové role, genderová socializace, genderové předsudky, genderové stereotypy, maskulinita, feminita, vzdělávání.

ABSTRACT

This bachelor's thesis entitled *Gender biases and stereotypes of primary school students* deals with prejudices and stereotypes among 8th and 9th graders. This work aims to find out whether prejudices and stereotypes related to gender occur among pupils. The work itself is divided into theoretical and practical parts. The first chapter of the theoretical part deals with the difference between biological and social gender. The second chapter describes the basic concepts related to the issue - gender roles, masculinity and femininity, gender socialization, gender socialization and toys, gender prejudices and stereotypes. The third chapter focuses on the theories concerning gender identity, and the last chapter of the theoretical part deals with gender in the education system. The practical part focused on quantitative research using data obtained by a questionnaire survey.

Keywords: gender, gender roles, gender socialization, gender prejudices, gender stereotypes, masculinity, femininity, education.

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu doc. Mgr. Jakubovi Hladíkovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, cenné rady, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu psaní mé práce věnoval. Dále bych ráda poděkovala mé rodině, která mi byla oporou po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Sára Regináčová

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 GENDER A POHLAVÍ.....	12
1.1 SHRNU TÍ.....	13
2 GENDER	14
2.1 GENDEROVÉ ROLE.....	14
2.2 MASKULINITA A FEMINITA	14
2.3 GENDEROVÁ SOCIALIZACE.....	16
2.4 GENDEROVÁ SOCIALIZACE A HRAČKY.....	16
2.5 GENDEROVÉ PŘEDSUDKY A STEREOTYPY.....	18
2.6 SHRNU TÍ.....	19
3 TEORIE VZNIKU POHLAVNÍ IDENTITY	20
3.1 PSYCHOANALYTICKÁ TEORIE.....	20
3.2 TEORIE SOCIÁLNÍHO UČENÍ.....	21
3.3 KOGNITIVNÍ TEORIE.....	22
3.4 TEORIE GENDEROVÉHO SCHÉMATU.....	23
3.5 SHRNU TÍ.....	24
4 GENDER A VZDĚLÁVÁNÍ.....	25
4.1 GENDEROVĚ CITLIVÁ ŠKOLA	26
4.2 VOLBA POVOLÁNÍ.....	27
4.3 SHRNU TÍ.....	28
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
5 CHRAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	30
5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	30
5.2 VÝZKUMNÉ CÍLE.....	30
5.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	31
5.4 VÝZKUMNÝ NÁSTROJ.....	31
5.5 METODA ANALÝZY DAT.....	32
6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	33
6.1 HYPOTÉZA.....	42
7 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	44
8 ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	49

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	52
SEZNAM GRAFŮ.....	53
SEZNAM TABULEK.....	54
SEZNAM PŘÍLOH.....	55

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou genderu, a především genderovými stereotypy a předsudky, které jsou sdílenou představou o tom, jaké charakteristiky nesou ženy a jaké muži. Pokud je jedinec „muž“, či „žena“, společnost od něho očekává typické vlastnosti určené danému pohlaví. Již od chvíle, kdy se rodiče dozví pohlaví svého dítěte mají jasnou představu o tom, jakými vlastnostmi bude dítě disponovat v budoucnu. Problém může nastat v situaci, když se jedinec odchyluje od stereotypu společnosti a na jedince tak může být nahlíženo s opovržením.

Problematika genderu je stále na pořádku dne. Jistě se každý z nás setkal s poznámkou směřovanou jak k ženskému, tak k mužskému pohlaví, například: „za tím volantem musí sedět ženská“ nebo „chlap nedokáže dělat tři věci najednou“. Především osobní zkušenost s obecně zažitými stereotypy a předsudky společnosti mě dovedla k tomu, abych se tématu genderu věnovala v mé bakalářské práci. I když je proces utváření stereotypů a předsudků přirozený, obecně každý jedinec by měl mít povědomí o tom, jaké genderové předsudky a stereotypy v naší společnosti existují, aby se jich dokázal vyvarovat.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části – teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá rozdílem mezi biologickým pohlavím a sociálním pohlavím, neboli genderem. Druhá kapitola se věnuje samotnému genderu a pojmům, které s ním souvisí – genderové role, maskulinita a feminita, genderová socializace, genderová socializace a hračky, genderové předsudky a stereotypy. Třetí kapitola se zabývá teoriemi vzniku pohlavní identity, kde jsou představeny čtyři teorie o vzniku pohlavní identity od různých autorů. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na gender ve vzdělávání, představuje genderově citlivou školu a poukazuje na vlivy sociálního prostředí, které nás ovlivňují při volbě vzdělávání a následně volby povolání.

Praktická část bakalářské je provedena formou kvantitativního výzkumu. Výzkumný soubor tvoří chlapci a dívky z 8. a 9. tříd základních škol. Práce je rozdělena do čtyř oblastí, které jsou zaměřeny na postavení mužů a žen ve společnosti, stereotypy v povolání, genderové role v domácnosti, volbu povolání. Cílem práce je zjistit, zda se u žáků vyskytují předsudky a stereotypy v těchto oblastech a jestli se vyskytují předsudky a stereotypy častěji u dívek či chlapců. Data byla získána pomocí dotazníkového šetření, které jsou představeny v části výsledky výzkumného šetření. Poslední část práce je zaměřena na interpretaci získaných dat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 GENDER A POHLAVÍ

„Jsem muž“, nebo „jsem žena“, je nejčastější způsob, jak se lidé definují z hlediska pohlaví. Toto označení v nás vyvolá představu o osobních vlastnostech a vzorců chování, které se daného pohlaví týkají. Mnoho lidí si představuje ženu jako nežnou bytost, která chodí oblékaná v dámských šatech má smysl pro romantiku a stará se o svůj vzhled. Kdežto muže si lidé představují jako ambiciózního, soupeřivého, technicky a fyzicky zdatného. Biologické pohlaví slouží ve společnosti jako základ, podle kterého lidé konstruují společenskou kategorii označenou jako gender. (Renzetti, 2005, s. 20) *„Termín gender se v dnešní angličtině, z níž jej česká věda převzala, překládá jako sociální pohlaví, popř. sociální rod.“* (Valdrová, 2006, s. 6)

Zda se narodíme jako muž či žena, nám určují chromozomy, které jsou uspořádány do třidvaceti párů, kdy jednu část páru předává otec a druhou matka. Jeden pár chromozomu se označuje jako pohlavní, který se prvotně podílí na tom, zda se oplodněné vajíčko vyvine jako mužský nebo ženský plod. Avšak chromozom, který je ve spermii muže, rozhoduje o pohlaví dítěte. Dítě se narodí a postupem času se u dítěte vytváří sociální pohlaví, na kterém se podílí socializace. Je to proces, kdy se dítěti předávají společenské normy a hodnoty. Dítě si je vědomo svého genderu již od druhého roku života a od třetího roku dokáže hodnotit určité vlastnosti a typy chování genderově stereotypním způsobem. (Renzetti, 2005, s. 62–94)

Antropologové zjistili, že v různých kulturách se gender vymezuje různě. Je skutečností, že každá společnost se odráží od biologického pohlaví jako základního kritéria, ale už se úplně neshodnou na tom, co odlišuje jeden gender od druhého. Ve společnosti můžeme taktéž najít jednotlivce, u kterých gender stanovený kulturou není podložen vyhraněným pohlavím. Tito lidé jsou označováni jako intersexuálové a studie ukázaly, že člověk, který není biologicky muž ani žena, může disponovat ženským nebo mužským genderem. Tento důkaz ukazuje na to, že pohlaví a gender jsou dvě odlišné věci. Některé společnosti odmítají binární dělení pohlaví a uznávají tři kategorie pohlaví. Ve společnosti se taktéž často vyskytují termíny jako „transsexuální“ a „homosexuální“. Studie zabývající se těmito skupinami, nám dávají představu o tom, jak tyto skupiny přesněji definovat. Pojem „intersexuální“ se zde týká biologického stavu, kdežto „transsexuální“ a „homosexuální“ se týkají problematiky genderu. To znamená, že takový jedinec má poruchu sociálně-kulturního osvojení genderové role a identity. (Oakleyová, 2000, s. 121–127) *„Transsexuálové se svěřují, že se už jako děti necítily ve své kůži, připadali*

si jako v nesprávném těle. Velmi časně v nich vznikla touha patřit také tělesně k druhému pohlaví. Nikdy nebyli šťastní v pohlaví, které jim bylo přisouzeno.“ (Karsten, 2006, s. 61)

V dospělosti, někteří transsexuálové si nechávají změnit své biologické pohlaví pomocí hormonální léčby a chirurgického zákroku. (Karsten, 2006, s. 61)

Základním předpokladem sociologického zkoumání genderu je hypotéza, že gender a vztah mezi pohlavím je sociálně ovlivněn. Je nezbytné si uvědomit, že jak gender, tak i pohlaví je sociální koncept, prostřednictvím kterého pojmenováváme a chápeme rozdíly mezi lidskými těly. (Smetáčková, 2006, s. 11)

1.1 SHRNU TÍ

V první kapitole se poukazovalo na rozdíl mezi pohlavím biologickým a pohlavím sociálním, neboli genderem. Bylo zde popsáno, jak vzniká biologické pohlaví a jak se díky socializaci vytváří sociální pohlaví. Že opravdu existuje mezi biologickým a sociálním pohlavím rozdíl, ukázaly studie, které se zabývaly intersexuálními jedinci. Více o vzniku genderu pojednává druhá kapitola.

2 GENDER

2.1 GENDEROVÉ ROLE

Být mužem či ženou se učí dítě od malička za přítomnosti rodiny, školy, médií a různých institucí. „Zjistilo se, že společnost připisuje, lépe řečeno sugeruje kýžené vlastnosti ženám a mužům od útlého dětství – dávno předtím, než se stihly projevit.“ (Valdrová, 2006, s. 14) Děti se učí chování, které je vhodné pro jejich pohlaví, tím že jsou různým způsobem utvrzovány v tom, co dělají a jsou na ně kladeny určité nároky ze strany rodiny, školy a dalších institucí. (Karsten, 2006, s. 63) Genderové role chápeme jako souhrn zjevných i skrytých nepsaných předpisů, které jsou vázané na chování a jednání mužů a žen a jejich vzájemných vztahů. Muži a ženy mají „přiděleny“ různé hodnoty, povinnosti, práce a odpovědnost. (Valdrová, 2006, s. 11) „Tyto role se vážou na biologické pohlaví dítěte a jejich správné osvojení představuje nezbytnou podmínku pro fungování rodiny i pro výchovu dalších generací, a tedy pro reprodukci společnosti.“ (Jarkovská, 2013, s. 27)

2.2 MASKULINITA A FEMINITA

Pojem maskulinita (z lat. masculus = mužský) je identifikace se specifickými mužskými vlastnostmi. Pokud se u jedince vyskytují v značné míře tyto mužské vlastnosti, je to pojmenováno jako maskulinní osobnost. Pojem feminita (z lat. femineus = ženský) a feminní osobnost, je spojována s jedincem, u kterého se vyskytují charakteristické ženské vlastnosti. Rozdíly mezi maskulinní a feminní osobností se nejvíce objevují v oblasti emocionality, muži jsou méně expresivní a méně vzrušiví než ženy. Také velké rozdíly se objevují v psychice a v sociálních rolích mužů a žen, které jsou vysvětlovány vlivem kulturních podmínek života. [sociologická encyklopedie [online]. © 2022]

Maskulinita a feminita se během života mění. V životě se setkáváme s obdobími, kdy nakládáme se svými rodově typickými vlastnostmi větší měrou, ale také se setkáváme s obdobími, kdy tyto vlastnosti takřka zanikají. Také se přetváří i definice mužství a ženství, a přitom se zvyšuje potřeba jasné definice především v krizových obdobích, kdy přestávají platit staré hodnoty a nové ještě nebyly vymezeny. Diskuse o mužství a ženství bývá většinou prováděna v rámci určité společnosti. Moderní společnost je rozdělena a každá její část má tendenci upravovat model rodových rolí trochu jiným způsobem.

V dnešní době se vyskytují větší rozdíly mezi projevy mužů a žen střední a starší generace. Mezi mladší generací se rozdíly projevů snižují a začínají si být muži a ženy podobnější, než tomu bývalo dřív. Podobnější jsou si z hlediska nezávislosti, zaměstnanosti, sexuálního chování, unisexuálního oblékání, úpravy zevnějšku apod. Sociologové tento proces nazvali labilizace a konfuze mužské a ženské role. Rozdíly mezi mužem a ženou jsou v obecném povědomí většinou až velmi zdůrazňovány. Příčina tkví v tradičním pojetí genderových rolí, které jsou považovány za dichotomní. Příslušníky obojího pohlaví vnímáme typicky a jsou pro nás něčím specifickým a podstatně odlišným. Tato dichotomie má charakter stereotypu, což vede k odlišnému a předběžnému očekávání, že jedinec patří k danému pohlaví a budou se u něj vyskytovat náležité vlastnosti. Muž a žena se od sebe pravděpodobně liší v oblasti zájmů, koníčků a mezilidských vztahů, tedy v těch oblastech, které se dají výchovou snadno ovlivnit, než v případě osobnostních rysů a schopností. Lze říct, že na rozvoj typických vlastností, které jsou přisuzovány k danému pohlaví, má velký vliv výchova a sociální vlivy. (Janošová, 2008, s. 25–27)

Předpokládá se, že po celá tisíciletí společenských forem lovců a sběračů nepřevažovalo ani jedno pohlaví. Spíše se tvořily různé organizační formy založené na dělbě práce mezi muže a ženy. Taktéž záleželo na geografických a klimatických podmínkách, kdy v chladných oblastech nejspíš opatrovali potravu muži lovem a rybařením, a v oblastech teplejších zase ženy, které sbíraly plodiny a obdělávaly pole s dětmi na zádech. Odborníci se shodli, že ženy začaly ztrácet svou rovnocennou pozici tím, že došlo k přechodu od loveckých a sběračských společností ke společnostem zemědělců a chovatelů dobytka. Muži postupně zařizovali patriarchálně strukturované skupiny, ve kterých měly ženy nižší a nižší postavení. Význam žen byl snížen na starost o děti a domácnost. Teprve v období industrializace se začaly objevovat změny ve vzájemném vztahu obou pohlaví. (Karsten, 2006, s. 147–148)

Jak se bude vyvíjet role muže a ženy v dalších letech? Plaňava (in Janošová, 2008, s. 32) nabízí dvě možnosti své představy o budoucnosti. První možností je, že rozdíly mezi mužem a ženou se budou postupně víc a víc snižovat a svými charakteristikami a zálibami se budou vzájemně více přibližovat. Druhá představa o budoucnosti je taková, že se muži i ženy postupně vyprostí od požadavků tradičních rolí a začnou se projevovat a vyvíjet podle vlastního vnitřního citění. Větší individuální realizace sama sebe by nejspíš z počátku vedla ke komunikačním překážkám, nakonec by se pravděpodobně zlepšila celková kvalita života mužů a žen. U dětí by to vedlo k pomalejší rodové socializaci.

Lze předpokládat, že by se děti v průběhu vývoje musely vypořádat s větší nejistotou, což by mohlo způsobovat častější krátkodobé potíže, ale po překonání potíží by v dalších životních etapách došlo ke zlepšení schopnosti sebereflexe a také k větší spokojenosti.

2.3 GENDEROVÁ SOCIALIZACE

Prostřednictvím socializace si člověk osvojuje hodnoty, normy a vzorce chování, které jsou v souladu s danou společností. Důsledkem socializace dochází ke zvnitřnění socio-kulturních faktů, které nám umožňují chápat realitu, která nás obklopuje. Díky tomu se člověk dokáže začlenit do společnosti. Socializace má širokou účinnost, jejíž součástí je osvojování představy o genderovém řádu a budování maskulinity či feminity. Pokud je společnost uspořádána na základě genderu, je důležitým aspektem socializace genderová.

Jestliže jedinec poznává genderový řád, rozšiřuje si svoji schopnost odlišovat ženy a muže a je schopen od nich očekávat rozdílné projevy na základě obsahu genderových rolí. Díky tomuto poznání se jedinec dokáže lépe orientovat v okolí a dokáže budovat a přijímat své místo v genderovém řádu. (Smetáčková, 2016, s. 54–56) Socializace k genderovým rolím se odehrává zejména prostřednictvím rozdílnosti matky a otce v rodině. Rodiče se snaží dítě naučit roli, která je přidělena k biologickému pohlaví. Předpokládá se, že roli se dítě učí podle jednoho rodiče „dcera od matky“ a „syn od otce“. Moderní kritické konstruktivistické přístupy ke studiu dětství kritizují tento model za to, že dítě nemá dostatek prostoru k tomu, aby si vyvinulo vlastní teorii prozkoumání a pochopení světa prostřednictvím svých diskursivních praktik. (Jarkovská, 2013, s. 27)

2.4 GENDEROVÁ SOCIALIZACE A HRAČKY

Podstatný vliv na utváření genderové role mají hračky. Již od malička dítě přichází do kontaktu s hračkami, které jsou rozlišeny podle pohlaví a pokud si s nimi dítě hraje správně je odměňováno. (Oakleyová, 2000, s. 132–133)

Jak uvádí Renzetti (2005, s. 114–116) hračkami se děti zabývají nejvíc. Avšak neslouží pouze k tomu, aby se děti zabavily, ale prostřednictvím hraček a hry si dítě vyzkouší spoustu rolí, které budou zastávat jako dospělí. Typy hraček, se kterými jsou děti ženského či mužského pohlaví spojovány, prohlubují v dívkách a chlapcích různé dovednosti a vlastnosti. Hračky určené chlapcům přispívají ke zvědavosti, vynalézavosti, manipulaci a taktéž podporují soutěživost a agresivitu. Kdežto dívčí hračky podporují především tvořivost, pečovatelský přístup a atraktivitu.

Když si holčička hraje s autíčky, málokdy to někomu přijde zvláštní, zatímco chlapec hrající se s panenkou se setkává s projevy nepochopení, a dokonce i s výsměchem. Dokonce u emancipovaných matek se setkáváme se starostmi, když jejich synové jsou příliš ústupní a jemní. Obávají se, že by synové mohli směřovat k homosexualitě. Kdežto pro dcery, které se chovají jako divošky a hrají se s „klučičími“ hračkami, mají pochopení. (Karsten, 2006, s. 64–66)

V předškolním věku si děti při hře většinou vytváří stejnopohlavní skupinky. Chlapecké skupiny se zaměřují na dominanci, hierarchii a soutěžení. Často mezi sebou zkoušejí svou sílu a tvrdost. Baví se hravým zápasením, což se někdy zvrhne ve fyzický boj. Agrese u dívek se projevuje spíše slovně. Často se mezi sebou pomlouvají a chovají se nepřátelsky. Když dívky něco chtějí, dokáží to získat pomocí slovního vyjednávání. Zatímco chlapci volí často místo slovního vyjednávání fyzickou dominanci.

Fantazie chlapců se zaměřuje především na hrdinské postavičky (superhrdinové, policisté, válečníci), a dívčí fantazie se soustředí na přehrávání sociálních rolí (učitelka a žák, maminka a dítě). Dívky a chlapci si hrají s různým typem hraček. Chlapci však častěji volí mechanické hračky. Dívky si často hrají s panenkami a hračkami z domácnosti (kuchyňka, domeček pro panenky). Když předstírají práci dospělých, chlapci se hrají se stavebními materiály, dopravními hračkami a dívky s domácími hračkami, panenkami a telefony. (Lippa, 2009, s. 73–74)

Znatelný rozdíl pozorujeme, když nahlédneme do dětských pokojů, s čím se děti hrají a jak je vybaven. Typický chlapecký pokoj je vybaven „dobrodružněji“, kdežto dívčí pokoj je „milejší a krásnější“. Většinou bývá v dívčím pokojíčku spousta plyšáků, dětská kuchyňka a domeček pro panenky. Jsou zde převážně hračky, které souvisí s domácími pracemi, hudební a výtvarné hračky. V chlapeckém pokoji najdeme autíčka všeho druhu, stavebnice, technické hračky, hry rozvíjející tvůrčí činnost. Od chlapců se totiž očekává zvědavost, objevitelské a manipulativní chování.

Americká psycholožka Esther R. Greenglass (in Karsten, 2006) tvrdí, že hračky předkládané chlapcům přispívají „směrování z domu“, zatímco dívčí hračky posilují „domácí aktivity“. Rodiče dávají svým synům a dcerám rozdílné hračky a tím dávají najevo svá genderová očekávání, aniž by si toho byli vědomi. (Karsten, 2006, s. 65–66)

Zájem o typicky genderové hračky může ovlivňovat i jiné faktory. Když dítě zvládá označit svůj gender a pochopí základní stereotypy, je víc motivováno k tomu, aby se choval jako člen daného pohlaví. Kolem čtvrtého roku života se dítě naučí posuzovat své chování s ohledem na vnitřní normy a získá vnitřní pokyny, které vedou dítě k dalšímu pohlavnímu vývoji. (Lippa, 2009, s. 226–227)

2.5 GENDEROVÉ PŘEDSUDKY A STEREOTYPY

„Stereotypy jsou apriorní (předem stanovené) představy o povahových rysech, způsobech chování a zvycích příslušníků určité skupiny, aniž by byla brána v potaz individualita jejich členů, jejich konkrétní životní situace apod.“ (Janošová, 2008, s. 27) Díky stereotypům získáváme základní informace o situacích, věcech, lidech, a to bez nutnosti jakýchkoli dalších znalostí a podrobností. Stereotypy si člověk nevytváří na základě vlastních zkušeností, ale získávají se tradováním mezi příslušníky dané společnosti. Stereotypy využíváme k orientaci v sociálním světě. Můžeme je považovat za orientační nástroj, který aplikujeme při setkání s něčím neznámým. Tento kognitivní nástroj nám šetří čas, který bychom věnovali na komunikaci a poznávání něčeho nového. S pomocí stereotypů můžeme zčásti předpokládat reakce druhých lidí, a také se tak můžeme vyhnout mnohým nedorozuměním.

Máme spoustu stereotypů, které se vztahují k etnicitě, věku, sociálním vrstvám, zaměstnání a dalším, ale mezi nejsilnější stereotypy patří právě ty, které souvisí s rolí mužů a žen. *„Genderové stereotypy jsou tedy zjednodušující popisy toho, jak má vypadat maskulinní muž či femininní žena.“* (Renzetti, 2005, s. 20) Prvotní smysl stereotypie mužských a ženských rolí spočíval v pomoci ulehčit mezi nimi komunikaci. Také nám předkládá určitý způsob pravidel chování u společenských příležitostí. Jiné chování se očekává od mužů a jiné od žen, což ulehčuje plynulou interakci bez předběžných domluv mezi lidmi, kteří spolu před tím nepřišli do kontaktu. Na druhou stranu stereotypy mají běžně větší nebo menší pravdivé jádro, jenže rozšířené o další informace, které už určité skutečnosti neodpovídají. Tímto se ke stereotypům přidávají předsudky, díky kterým často dochází k intoleranci na alternativy. U stereotypie je zásadní skutečností, že lidé mají často sklon věnovat větší pozornost informacím, které zapadají do stereotypních představ než těm, které jsou s nimi v rozporu. Pomocí stereotypů hodnotíme méně známé situace a osoby. Je známo, že čím méně máme informací o dané osobě, tím víc směřujeme k typickým představám. (Janošová, 2008, s. 27–28)

Dětem stereotypy pomáhají vytvářet přesné představy o vlastní budoucnosti, kterou je možné očekávat a ke které můžou směřovat. Stereotypy zjednodušují postupné přebírání a plnění povinností, protože děti vědí, že se tyto povinnosti budou od nich očekávat v dospělém životě. Výhodou mužsko-ženské stereotypie je to, že vyhovuje dětským rozumovým schopnostem a možná také proto se stává jedním z prvních poznávacích schémat při zpracování informací týkajících se sociálního světa. Děti se především zaměřují na informace, které se vztahují k jejich genderové roli. (Janošová, 2008, s. 33)

Předpokládá se, že charakteristiky představované jako genderové stereotypy sdílejí všichni příslušníci daného pohlaví. Ve skutečnosti najdeme mnoho lidí mužského i ženského pohlaví, kteří se těmto stereotypním představám vymykají. Někdy se na tyto jedince pohlížejí kladně, častěji se však setkáváme s negativním názorem a jsou označováni jako deviantní, abnormální nebo zkažení a podle toho se s nimi také zachází. (Renzetti, 2005, s. 21)

Během časového a dějinného vývoje je proměnlivost stereotypů všeobecně malá, jelikož stereotypy jsou otázkou tradice, která má sama o sobě spojovací a konzervační charakter. Následkem společenského rozdělení dochází k tomu, že v různých skupinách naší společnosti je rozsah těchto tradičních představ velmi rozmanitý. (Janošová, 2008, s. 29)

2.6 SHRNU TÍ

Začátek druhé kapitoly se zaměřil na genderové role, které nás provázejí od malého dítěte a jsou nezbytnou podmínkou pro fungování rodiny a reprodukci dalších generací. Dále zde bylo popsáno, že genderové role vycházejí z biologického pohlaví a díky nim se učíme správnému chování a přebíráme vlastnosti, hodnoty a povinnosti, které se vážou k našemu biologickému pohlaví. Druhá podkapitola se zaměřila na pojmy maskulinita a feminita, kde je popsán rozdíl mezi ženským a mužským pohlavím. Poslední dobou se rozdíly mezi mužským a ženským pohlavím snižují a otázkou zůstává, zda rozdíly zcela vymizí nebo budou stále zachovány v příštích letech. Dále se v druhé kapitole zmiňovala genderová socializace, která nám pomáhá osvojit si představy o genderovém řádu. To, že nás genderová socializace doprovází již od malého dítěte, svědčí podkapitola genderová socializace a hračky. Kdy hračky a hry mají podstatný vliv na utváření mužské a ženské identity. Hračky pro holčičky a chlapce jsou rozdílné v tom, že u chlapců hračky přispívají ke zvědavosti, vynalézavosti a u holčiček přispívají ke tvořivosti, pečovatelskému přístupu a atraktivitě. Závěr kapitoly se zaměřil na genderové předsudky a stereotypy, které se předávají z generace

na generaci a ulehčují orientaci v sociálním světě. V následující kapitole jsou popsány teorie vzniku pohlavní identity.

3 TEORIE VZNIKU POHLAVNÍ IDENTITY

„Vědomí sounáležitosti s vlastním pohlavím je jednou z prvních konkrétnějších složek identity lidského jedince. Od této prvotní sebeidentifikaci se pak odvíjí další změny v jeho chování, individuální zájmy i styl, jakým se sociálnímu světu prezentuje.“ (Janošová, 2008, s. 97)

Na základní otázky ohledně vývoje pohlavní identity, se snaží odpovědět teorie, které však nejsou jednotného charakteru. Tyto teorie se převážně soustředí jen na některé vývojové aspekty. Autoři teorií nashromáždili poznatky, které jsou často odlišného charakteru a obsahově se spíše doplňují, než vyvracejí. (Janošová, 2008, s. 110)

3.1 PSYCHOANALYTICKÁ TEORIE

Tato teorie je známá pod názvem identifikační teorie. Identifikační teorie tvrdí, že na vývoj pohlavních rozdílů a nastavení specifických způsobů chování mají vliv primární vztahy. Jsou to vztahy mezi dítětem a rodiči, které rozvíjí silné emocionální vazby. Tento vztah je považován za primárním motiv k tomu, že se dívka identifikuje s matkou a chlapec s otcem. Vznikající totožnost dítěte s rodičem stejného pohlaví směřuje děti k tomu, aby od rodičů přejímaly vnitřní postoje, hodnocení a schémata chování vůči okolí. (Karsten, 2006, s. 39)

Nejznámějším autorem psychoanalytické teorie je Sigmund Freud (1856–1939). Freud tvrdí, že děti během svého osobního vývoje prochází několika stadii. První dvě stadia jsou označována jako *orální* a *anální*. Zde se děti opačného pohlaví od sebe moc neliší. City dětí jsou zaměřeny především na matku, která nejvíce zastává péči o děti a uspokojuje jejich potřeby. Nejdříve ve věku čtyř let vývoj dívek a chlapců začíná nabírat jiný směr. Začínají být vědomy svého pohlaví a rozdílnosti opačného pohlaví. Toto poznání je označeno jako třetí stadium *falické*. Během tohoto stadia dochází k identifikaci. Dítě se neúmyslně ztotožňuje se vzorcem chování rodiče stejného pohlaví a učí se chování příslušející jeho genderu. Důležitým faktem je, že identifikace u dívek a chlapců probíhá odlišnou cestou.

Identifikaci chlapců Freud nazývá *kastrační úzkost*. Lásky syna k matce začíná v tomto věku nabývat více sexuální povahy a na svého otce pohlíží jako na konkurenta. Jakmile chlapec spatří ženské pohlavní orgány, pocity žárlivosti ho opustí. Chlapec se začne domnívat, že všechny dívky byly z nějakého důvodu kastrovány a začne se obávat, že ho potká stejný osud jako dívky, nepřestane-li se svým otcem soupeřit. Jelikož vnímá

otce jako velmi silného, dochází tak k závěru, že otec má moc kastrovat jiné konkurenty. Proto se syn místo soupeření začíná svému otci připodobňovat. Chlapec se se svým otcem ztotožňuje a učí se jeho způsobům chování.

Identifikace u dívky je podle Freuda motivována *závistí penisu*. Tato závist se u dívek vytvoří, když poprvé spatří mužské pohlavní orgány. Dívka dochází k závěru, že byla kastrována. Potkává se s pocitem nedokonalosti, žárlivosti vůči chlapcům a pohrdání vůči matce a k ženám. Svou lásku tak směřuje k otci, po kterém touží a ve snaze získat otce pro sebe se ztotožňuje s matkou. Touha po penisu v dívce probouzí lásku k mužům. (Renzetti, 2005, s. 94–95)

Tato Freudova myšlenka identifikace dítěte se stejnopohlavním rodičem byla v popředí zájmu psychologie několik desítek let. Později však byla podrobována opakované kritice a v dalších letech byla různými autory modifikována. (Janošová, 2008, s. 110)

Nezle však přehlédnout, že zatím neexistují žádné vědecké důkazy pro tvrzení identifikační teorie o větší podobnosti mezi dětmi a rodiči stejného pohlaví. Nic nenaznačuje tomu, že by se mezi rodiči a dětmi stejného pohlaví utvářely podobnosti častěji a ve větším rozsahu. Prokazatelné je, že identifikační procesy se vyvíjejí pravděpodobněji a jednodušeji, pokud má dítě k identifikační osobě sympatii a náklonnost. (Karsten, 2006, s. 40)

3.2 TEORIE SOCIÁLNÍHO UČENÍ

Prvním důležitým principem teorií sociálního učení je myšlenka *posilování*. Pokud po konkrétním chování přichází odměna, zvýší se tím pravděpodobnost, že se takové chování bude opakovat. Následuje-li naopak trest po konkrétním chování, pravděpodobnost dalšího opakování chování se snižuje. Přesněji teorie sociálního učení říká, že děti získávají jim vhodnou genderovou identitu kvůli tomu, že jsou odměňovány za odpovídající chování jejich genderu a trestány v případě, že se chovají v rozporu s jejich genderem. Podle Oakleyové (2000, s. 135) teorie sociálního učení spočívá v tom, že dítě uvažuje v posloupnosti: „chci odměnu a vždycky mě odmění, když dělám chlapecké (dívčí) věci. Takže chci být chlapec (dívka).“

Druhým důležitým principem je, že děti se učí nejen *posilováním*, ale také *nápodobou* nebo *modelováním* lidí v jejich okolí. Oba procesy *posilování* a *modelování* jsou spolu úzce spjaty. Zastánci teorie sociálního učení shledávají, že děti si nejčastěji za svůj vzor zvolí dospělé osoby, které jsou pro ně laskavé a přátelské a zároveň mocné. Teorie má za to,

že děti nejčastěji kopírují osoby, které se jim nejvíce podobají. Mezi tyto osoby můžeme zařadit rodiče stejného pohlaví, starší sourozence a vrstevníky.

Teorie sociálního učení se také potkává s kritikou. Jelikož výsledky zkoumání napodoby u osob stejného genderu především nepotvrzují, že by děti napodobovaly víc osoby stejného genderu než vzory opačného genderu. Důležitým faktorem modelování může být moc, která je napodobované osobě přisuzována. Dívky si za své vzory častěji vybírají muže než ženy a jedním z důvodů je právě ten, že muži jsou vnímáni jako mocnější. Kdežto chlapi by napodobou ženského pohlaví mohli mnoho ztratit. Navíc děti zpravidla napodobují osoby stejného genderu jen tehdy, pokud tyto osoby dodržují vzorce chování vhodné danému genderu. S touto kritikou se snaží vypořádat kognitivní teorie. (Renzetti, 2005, s. 98–100)

3.3 KOGNITIVNÍ TEORIE

Kognitivní teorie vývoje pohlavních rolí vychází z díla psychologů Jeana Piageta (1896–1980) a Lawrence Kohlberga (1927–1987), kteří se věnovali studiu mentálních procesů, podle kterých děti rozumějí svým prožitkům. Principem kognitivní teorie je, že jedinec se učí genderu tím, že se snaží nalézt řád sociálního světa, který ho obklopuje. (Renzetti, 2005, s. 100)

Kohlberg definuje vývoj pohlavních rolí následujícím způsobem. Okolo 2. a 3. roku dítě začíná správně určovat své pohlaví a označuje se jako holčička nebo chlapeček. Dítě si však není jisté toho, jestli tato příslušnost k pohlaví je natrvalo. Je tedy důležité, aby si osvojily pevně svou pohlavní kategorii a pochopily, že lidé existují ve dvou typech jako ženy a jako muži. Okolo 4. roku dochází k částečnému upevnění pohlavní identity a začnou chápat rozdíly mezi mužem a ženou. Následně se začnou identifikovat a upřednostňovat jedince stejného pohlaví. Mezi 6. a 8. rokem si děti začínají uvědomovat, že jejich pohlaví a gender jsou konstantním a nezměnitelným znakem. Začíná si vytvářet vlastní genderové koncepty a učí se genderovým stereotypům. (Lippa, 2009, s. 156–158) Kohlberg předpokládá, že dětem přesvědčených o své příslušnosti k patřičnému pohlaví záleží na tom, aby se chovaly typicky pro své pohlaví. Pokouší se vyhledávat takové situace, aby sobě znovu potvrdily svou pohlavní příslušnost. Mezi tyto způsoby patří například identifikace s rodičem stejného pohlaví, podle kterého napodobují způsob chování. Další způsoby chování přejímají od vrstevníků a starších kamarádů stejného pohlaví. Kohlberg

předpokládá, že zde působí úsilí o duševně rozumovou shodu se sebou samým. Touto snahou dítě přednostně získává informace odpovídající jeho upevňující se pohlavní identitě.

Jestliže se jedinec dokáže zařadit mezi „muže“ nebo „ženy“, je to podle kognitivní teorie základním předpokladem pro tvorbu psychologických pohlavních rozdílů a založení pohlavní role. Procesy charakterizované ostatními teoriemi – utvrzování, napodobování a ztotožnění, mají v kognitivní teorii vedlejší význam. Tyto procesy se dějí až tehdy, kdy je vytvořen základní kognitivní předpoklad, tedy představa o neměnné příslušnosti k mužskému či ženskému pohlaví. V posledních třiceti letech se výzkumníci snažili potvrdit nebo vyvrátit Kohlbergovi teorie, bádání přineslo jen částečné potvrzení. Potvrdilo se, že vysoce inteligentní děti jsou rychlejší v utváření pohlavní role než jejich vrstevníci. Dříve dokáží rozlišovat typické pohlavní znaky a způsoby chování, ale také se dokážou dříve bránit stereotypům. (Karsten, 2006, 42–43)

Kognitivní teorii obohatila psycholožka Sandra Bem (1944–2014), která vytvořila alternativní teorii procesu nabývání genderu. Svou teorii nazvala „optická skla kultury“. Podle Bem lidé nahlíží přes tato skla na společnost. (Renzetti, 2005, s. 103)

3.4 TEORIE GENDEROVÉHO SCHÉMATU

Podle teorie psycholožky Sandry Bemové (in Lippa, 2009, s. 159), se lidé učí obtížným konceptům souvisejících s genderem na základě své kultury. Jestliže dojde u jedince k osvojení genderového schématu a k osvojení jejich znalostí a názorů na pohlaví, tak následně vnímají své chování a chování ostatních prostřednictvím těchto schémat. „*Genderová schémata lze definovat jako teorie či organizované znalostní struktury o mužích a ženách.*“ (Janošová, 2008, s. 117)

Podle Bemové (in Lippa, 2009, s. 160), silně genderově schematičtí jedinci mají sklon vnímat svět jako mužský a ženský a snaží se chovat v souladu se stereotypními normami souvisejícími s jejich pohlavím. Kdežto genderově neschematičtí lidé vykazují jak maskulinní, tak i femininní chování, ačkoli by se starali o genderovost svého chování. Bemová se v teorii genderového schématu především zaměřila na schematičnost názorů a důraz na gender (genderově schematický versus genderově neschematický jedinec).

Jak kognitivně vývojová teorie, tak teorie genderového schématu poukázaly na to, že hlavní příslušnost k genderu je jednou z důležitých součástí lidské identity. (Janošová, 2008, s. 120)

3.5 SHRNU TÍ

Třetí kapitola pojednává o teoriích vzniku pohlavní identity. Tyto teorie jsou celkem čtyři a navzájem se doplňují. První zmíněná psychoanalytická teorie je od známého Sigmunda Freuda, která se setkala se spoustou kritiky. Další teorie je teorie sociálního učení, ve které je hlavním principem myšlenka posilování. Dítě se učí své pohlavní identitě tím, že je utvrzováno ve věcech, které dělá správně a tím se zvyšuje pravděpodobnost, že takové chování bude dělat dál. Třetí teorií je kognitivní teorie, která vychází z děl psychologů Jeana Piageta a Lawrence Kohlberga. Poslední je teorie genderového schématu, kterou psycholožka Sandra Bemová vysvětluje tak, že jedinci se učí genderu na základě své kultury. Prostřednictvím těchto schémat, lidé vnímají chování své a ostatních. Všechny zmíněné teorie poukazují na to, že pohlavní identita je především ovlivňována rodiči.

4 GENDER A VZDĚLÁVÁNÍ

Škola je jednou z mnoha institucí, která se podílí na utváření a posilování naší genderové identity. Gender je faktorem, který působí jak na školní úspěšnost žáka, tak i na vztah žáka ke škole, která je pro jeho profesní dráhu v příštích letech rozhodující. Rozdíly v ambicích mužů a žen jsou v naší společnosti spíše nižší, než v zemích s odlišným politickým a sociálním vývojem. Většina pedagogů usiluje o optimální rozvoj chlapců a dívek. Navzdory tomu se ze strany pedagogů objevují rozdíly v jednání s žáky a s žákyněmi, které možná vycházejí ze zakořeněných představ o ženách a mužích, kdy žena je ta, která vychovává a pečuje o děti a muž je ten, kdo rodinu zabezpečuje. V posledních letech se význam vzdělání žen málokdy zpochybňuje, ale přesto žena občas bývá spojována s větší šancí vychovat děti než s osobní nebo profesní seberealizací. (Janošová, 2008, s. 147) „*Podceňuje se hodnota ženského společenského přínosu (...) Dívky postrádají životní vzory; některé ani nedoufají, že rodinu lze sloučit s profesní seberealizací.*“ (Valdrová, 2006, s. 26)

Gender hraje významnou roli i při komunikaci mezi vyučujícím a žákem. I když se pedagogové domnívají, že nedělají rozdíly mezi chlapci a dívkami a komunikují s nimi stejně, výzkumy ukazují, že tomu tak není. Do interakčních vzorců se odrážejí genderové stereotypy, rolí očekávání i vlastní zkušenost. Výzkumy ukázaly, že pedagogové mají sklon směřovat více pozornosti chlapcům než dívkám. Chlapce častěji v hodině vyvolávají a nechávají jim větší prostor na odpověď. Pedagogové to mnohdy vysvětlují tím, že když chlapce často vyvolávají, nemají pak čas vyrušovat. Otázkou je, proč by ukáznění žáci měli dostávat méně kvalitní péči než ti, co v hodině vyrušují. (Jarkovská, 2007, s. 14)

Genderové stereotypy se často vyskytují ve škole a převážně v učebnicích, kde bývají znázorněny jedinci jednoho pohlaví v roli, která je „typická“ pro dané pohlaví. Následně je složité žákům vysvětlit, že jejich společenská role není určena jejich biologickým pohlavím. Pokud by se učebnice vyhýbaly stereotypnímu znázornění role daného pohlaví, mohlo by dojít k tomu, že by se žákům rozšířila možnost výběru z různých pozic a rolí. Díky tomu by mohli rozvíjet své talenty, a to bez zřetele na dané a běžné představy o ženách a mužích. Bohužel ve školách dochází často k šikaně z důvodu toho, že se jedinec vymyká z tradičních představ o mužích a ženách. Pokud se zájmy chlapců vymykají ze stereotypních zájmů jako je fotbal, hra na počítači a další, místo toho mají zájem o literaturu a umění, stávají se často terčem šikany. Také dívky, které vynikají v silových sportech mohou působit jiným dojmem. Ovšem při posuzování šikany je důležité nahlížet na všechny faktory vzniku,

a nejen na důvod jinakosti. *[Gender a vzdělávání. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. © 2013-2022 MŠMT]*

4.1 GENDEROVĚ CITLIVÁ ŠKOLA

„Genderově citlivá a rovná škola je taková škola, ve které se vedení i všichni vyučující snaží odstraňovat genderové stereotypy, přemýšlí o rozdílných zkušenostech většiny dívek a chlapců, citlivě na tyto rozdíly reagují a vytvářejí prostor pro uplatnění silných stránek každého dítěte – chlapce i dívky, bez ohledu na zvyklosti. V takové škole se respektuje jedinečnost každého člověka a podporuje se svoboda jeho/jejího uplatnění.“ (Smetáčková, 2007, s. 64)

Ve společnosti je dlouhodobá snaha odstranit genderové nerovnosti a odstranit diskriminaci na základě pohlaví. Také jednou z priorit Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je požadavek rovnosti dívek a chlapců v oblasti vzdělávání. Jenže při realizaci těchto priorit nastává problém v tom, že ve státních službách není dostatek odborníků na toto téma.

Západní země jsou v prosazování rovných příležitostí dívek a chlapců napřed. Již od 70. let 20. století ve svých zemích uplatňují tzv. nesexistické vzdělávání, které vychází z teorií rolí. Toto vzdělávání vychází z nesexistického kurikula, které je založeno na představě, že dětem je nezbytné prezentovat nesexistické role. Dětem jsou předkládány obrázky, kdy muž a žena dělají činnosti typické pro opačné pohlaví. Například žena hrající fotbal nebo muž starající se o miminka. Děti mají být vedeny k tomu, aby si hrály v heterogenních skupinkách a vzájemně se sobě nevyhýbaly. Cílem je dosáhnout toho, že by děti byly osvobozeny od tlaku genderových stereotypů a postupně se přestanou podle daných stereotypů chovat. Tento cíl se stále nedaří naplnit. Zkušenosti škol, kde se nesexistická výchova uplatňuje, ukázaly na to, že děti jsou vůči této výchově odmítavé. Děti ignorují obrazy a texty s nesexistickým podnětem a vnímají gender tradičním způsobem. Děti, které vnímají gender odlišným způsobem mají větší problém začlenit se mezi své vrstevníky. Zde nastává otázka, zda odlišnosti mezi dívkami a chlapci jsou vrozené. Změnit u dětí tradiční vnímání genderu tím, že se budou setkávat s jedinci, kteří překračují genderové hranice, není tak jednoduché. Překračování a zpochybňování hranic genderu může u tradičních dětí vyvolat odmítavou reakci. (Jarkovská, 2013, s. 42–43)

4.2 VOLBA POVOLÁNÍ

Výzkumy naznačují, že na trhu práce jsou „typicky ženská“ a „typicky mužská“ povolání, a to jak v České republice, tak ve všech evropských zemích. Vysoká koncentrace žen či mužů v určitém povolání či sektorech, se označuje jako horizontální genderová segregace na trhu práce. Tato segregace začíná již na školách, především při volbě střední školy, kterou si vybírají dívky a chlapci podle tzv. genderového klíče. Data z Českého statistického úřadu ukazují, že dívky si zejména vybírají obory humanitní či společenskovední, pedagogické, zdravotnické a obory ze sektoru služeb. Chlapci naopak volí přírodní a technické vědy jako informatika, stavebnictví nebo elektrotechnika. [Kolářová, 2014. *Ženy v netradičních povoláních – mohou vstoupit a uspět? Gender Studies, o.p.s. [online].*]

Smetáčková (2005, s. 80), popsala volbu povolání jako dlouhodobý proces, který je ovlivňován řadou okolností. Tyto vlivy rozdělila do tří skupin: vlivy individuální, vlivy sociální a vlivy společenské. Vlivy individuální zahrnují vlohy, schopnosti, vlastnosti a zájmy jedince, ale také historii jedince. Individuální faktory bývají často zatlačeny do pozadí sociálními vlivy. Sociální vlivy jsou tvořeny aktuálním okolím jedince, tedy jeho rodinou, vrstevníky, učiteli, kteří vyvíjejí na jedince tlak, aby dosáhl jejich očekávání. Tyto očekávání jsou silně zatížena působením společenských hodnot, norem, ale i stereotypů. Další faktor, který na jedince působí při volbě povolání, je vliv společenský. Zde působí na jedince hodnoty, normy a kulturní vzorce dané společností, ve které žije. Součástí všech zmíněných vlivů, které působí na volbu povolání, jsou společenské a genderové stereotypy. Volba střední školy je primárně ovlivňována sociálním prostředím, ve kterém žáci žijí. Žáci jsou při volbě střední školy především ovlivňováni ze strany rodičů a jejich rad a doporučení. Také záleží na socioekonomickém statusu (dosažené vzdělání, kvalifikace a prestiž povolání rodičů) a také na kulturním kapitálu rodiny. Socioekonomický status a kulturní kapitál se promítá do strategie rodičů. „Nedostatek ekonomického kapitálu neovlivňuje školní výkon dětí přímo, nýbrž spíše identifikuje specifický životní styl rodiny a specifickou definici světa rodičů a dětí, které poznamenávají přístup ke škole a vzdělání.“ (Katrňák, 2004, s. 65) Obzvláště rodiče s nižším socioekonomickým statusem se nesnaží aktivně ovlivňovat budoucnost svých dětí a volbu střední školy přenechávají na dětech. Samozřejmě nezáleží pouze na sociálním prostředí, ale také na intelektové schopnosti žáka. Nadaní žáci mají vyšší vzdělanostní ambice, a bez ohledu na svůj socioekonomický původ usilují o dosažení

vyššího stupně vzdělání než žáci méně nadaní. [Hlad'o, P a Balcar, J., 2012. *Pedagogická orientace*. [online]. ©2022]

4.3 SHRNU TÍ

Závěrečná část teoretické části se zabývala genderem a vzděláváním. V úvodu této kapitoly bylo nastíněno, že škola je jeden z faktorů, který se podílí na utváření identity jedince, a také je důležitým faktorem při nasměrování profesní dráhy žáka. Dále zde bylo zmíněno, že existují rozdíly v komunikaci mezi pedagogem a žákem. Bohužel se ve školách stále vyskytují genderové stereotypy a podkapitola genderově citlivá škola nastiňuje, jak tyto vžitě stereotypy eliminovat ze škol a vytvořit tak stejné podmínky pro dívky a chlapce. Poslední podkapitola se věnovala volbě povolání a volbě dalšího vzdělávání. Jsou zde popsány vlivy, které působí na jedince při rozhodování o volbě povolání a dalšího vzdělávání. Poslední kapitola navazuje na praktickou část, která se zabývá stereotypy a předsudky u žáků základních škol.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHRAKTERISTIKA VÝZKUMU

V empirické části se bakalářská práce zabývá genderovými předsudky a stereotypy u žáků základních škol. Za účelem zjištění, zda se u žáků vyskytují genderové předsudky a stereotypy, bylo zvoleno kvantitativní výzkumné pojetí. Tento kvantitativní výzkum byl zprostředkován pomocí dotazníku.

5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. Vyskytují se genderové předsudky a stereotypy častěji u dívek či chlapců?
2. Jak dívky a chlapci vnímají postavení mužů a žen ve společnosti?
3. Jaké povolání považují dívky a chlapci za typicky mužské a ženské?
4. Jak dívky a chlapci vnímají genderové role vztahující se k domácím pracím?
5. Jak si dívky a chlapci představují ideální rozdělení rolí v rodině?
6. Směřují dívky a chlapci k typickým genderovým oborům?

5.2 VÝZKUMNÉ CÍLE

Hlavním výzkumným cílem bakalářské práce bylo: **zjistit, zda se u žáků vyskytují genderové předsudky a stereotypy.**

DÍLČÍ CÍLE:

- Zjistit, zda se genderové předsudky a stereotypy častěji vyskytují u dívek či chlapců.
H₁: Chlapci mají větší sklon ke stereotypním odpovědím než dívky.
- Zjistit, jak vnímají dívky a chlapci postavení mužů a žen ve společnosti.
- Zjistit, jaké povolání považují dívky a chlapci za typicky mužské a ženské.
- Zjistit, jak vnímají dívky a chlapci genderové role vztahující se k domácím pracím.
- Zjistit, jak si dívky a chlapci představují ideální rozdělení rolí v rodině.
- Zjistit, k jakému sekundárnímu vzdělávání inklinují dívky a k jakému chlapci.

5.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Očekávaný výzkumný vzorek měl dosahovat 220 respondentů. Zpět se navrátilo 153 dotazníků. Bylo dosaženo 70 % návratnosti. Dotazníky, které nebyly zcela vyplněné nebyly ve výzkumu použity.

Výzkumný vzorek byl utvořen 140 respondenty mužského a ženského pohlaví. Vzorek se skládá ze 2 skupin po 70 dívkách a 70 chlapců. První skupinu tvoří žáci 8 tříd. Respondentů mužského pohlaví navštěvující 8 tříd je ve výzkumném vzorku 34 (54 %) a dívek 29 (46 %). Druhá skupina je tvořena žáky 9 tříd. Respondenti mužského pohlaví tvoří 36 (47 %) a dívek 41 (53 %).

Do výzkumu se zapojily dvě základní školy z okresu Uherské Hradiště, které byly vybrány záměrně z důvodu dostupnosti. Výzkum se uskutečnil u žáků 8 a 9 tříd základních škol. Zjištění vycházející ze vzorku není možné zobecňovat na celou populaci. Výzkumný vzorek je charakterizován podle pohlaví.

5.4 VÝZKUMNÝ NÁSTROJ

Výzkumným nástrojem pro tuto bakalářskou práci byl zvolen jeden polostrukturovaný dotazník, který se skládá z uzavřených a otevřených otázek. Za účelem hlubšího pochopení odpovědí byly zvoleny některé otázky otevřené, aby zde žáci vyjádřili svůj názor.

Dotazníkové šetření je anonymní. Chráska (2016, s. 169) je toho názoru, že pro úspěch dotazníkového šetření je lepší vytvářet anonymní dotazníky, ale i tam je riziko toho, že respondenti je budou vyplňovat nezodpovědně, anebo to bude svádět k recesi.

V úvodní části dotazníku byl představen autor dotazníku. Žáci byli ujištěni, že dotazník je zcela anonymní a byli požádáni o jeho pravdivé vyplnění. Další část obsahuje vlastní otázky. První tři otázky v dotazníku byly položeny za účelem zjištění informací o výzkumném vzorku: pohlaví, třída, kde se s genderem setkali. Dotazník obsahuje celkem 20 položek a je rozdělen do čtyř oblastí: postavení mužů a žen ve společnosti, stereotypy v povolání, genderové role v domácnosti, volba povolání. První oblasti se věnují 4 otázky a shodují se s výzkumnou otázkou 2. Druhé oblasti se věnují 3 otázky a shodují se s výzkumnou otázkou 3. Třetí oblasti se věnuje 6 otázek a shodují se s výzkumnou otázkou 4 a 5. Čtvrté oblasti se věnují 2 otázky a shodují se s výzkumnou otázkou 6.

V dotazníkové otázce č. 12 je obsažena Likertova škálová. Na použité škále žáci kroužkovali jimi zvolené výroky na pěti bodové škále, která má rozsah od „zcela souhlasím“ po „zcela nesouhlasím“. Neutrální hodnota je zastoupena odpovědí „nemůžu se rozhodnout“. Výsledky ze škály, byly použity k výpočtu chí-kvadrátu.

Dotazník byl žáků předložen v tištěné podobě. Na vyplnění dotazníku nebyl stanoven žádný pevný časový limit.

5.5 METODA ANALÝZY DAT

Všechna data z dotazníkového šetření byla zpracována pomocí třídění prvního stupně. Zjištěné údaje byly zpracovány do grafů a tabulek a pro okomentování některých otázek byla zvolena deskriptivní forma popisu.

Pro analýzu dat byla použita statická metoda „test dobré shody chí-kvadrát“. Tato kategorie testů významnosti testuje, jestli četnosti získané pomocí měření v pedagogické skutečnosti, jsou odlišné od tzv. teoretických četností, které odpovídají příslušné nulové hypotéze. Zda existují závislosti mezi dvěma měřenými kategoriemi.

Postup při měření pomocí testu dobré shody chí-kvadrát:

1. Stanovení nulové a alternativní hypotézy.
2. Vytvoření tabulky pozorovaných a očekávaných četností.
3. Zvolení hladiny významnosti α ($0,05 = 5\%$).
4. Výpočet testového kritéria podle vzorce $\chi^2 = \frac{(P - O)^2}{O}$.
5. Výpočet hodnoty testového kritéria chí-kvadrát bude srovnána s kritickou hodnotou, která se nachází ve statistických tabulkách.
6. Vysloven závěr o potvrzení či vyvrácení alternativní hypotézy (prokázání či neprokázání nulové hypotézy).

6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

OBLAST Č. 1 - POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN VE SPOLEČNOSTI

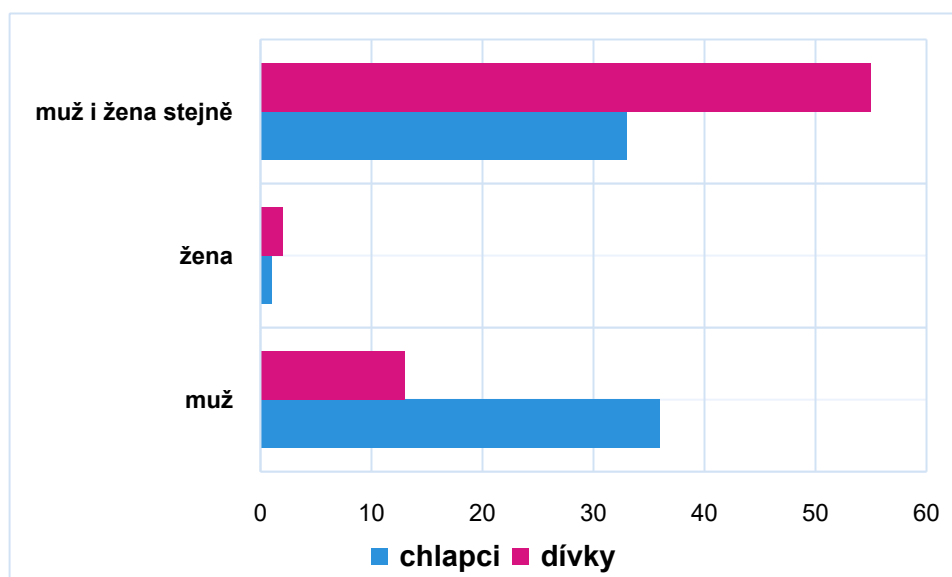
Pokládáš postavení mužů a žen ve společnosti za rovnocenné?

Odpověď	dívky	%	chlapci	%
ano	19	27	20	29
spíše ano	11	16	21	30
nevím	10	14	7	10
spíše ne	21	30	12	17
ne	9	13	10	14

Tabulka 1 Postavení mužů a žen ve společnosti

Otázka zjišťovala, zda dívky a chlapci pokládají postavení mužů a žen ve společnosti za rovnocenné. 19 dívek (27 %) zvolilo odpověď „ano“ a chlapců 20 (29 %). „Spíše ano“ odpovědělo 11 dívek (16 %) a 21 chlapců (30 %). Další možností výběru odpovědí byla odpověď „nevím“, což odpovědělo 10 dívek (14 %) a 7 chlapců (10 %). Odpověď „spíše ne“ zvolilo 21 dívek (30 %) a 12 chlapců (17 %). Poslední odpověď „ne“, zvolilo 9 dívek (13 %) a 10 chlapců (14 %).

Kdo by měl mít vyšší plat?

Graf 1 Kdo by měl mít vyšší plat

Podle 13 dívek (19 %) a 36 chlapců (51 %), by vyšší plat měl mít „muž“. Pouze 2 dívky (3 %) a 1 chlapec (1 %) si myslí, že vyšší plat, by měla mít „žena“. To, že by měl být plat pro „muže a ženy stejný“, odpovědělo 55 dívek (79 %) 33 chlapců (47 %).

Měl/a jsi někdy pocit, že jsi byl/a omezován/a od nějaké činnosti, kvůli tvému pohlaví?

Žáci si mohli vybrat, ze 3 odpovědí. Odpověď „ne“, zvolilo 26 dívek (37 %) a 48 chlapců (69 %). Další odpověď „nevím“, zvolilo 20 dívek (29 %) a 17 chlapců (24 %). Ti, kteří mají pocit, že byli někdy omezováni kvůli pohlaví odpověděli „ano“, což bylo celkem 24 dívek (34 %) a 5 chlapců (7 %).

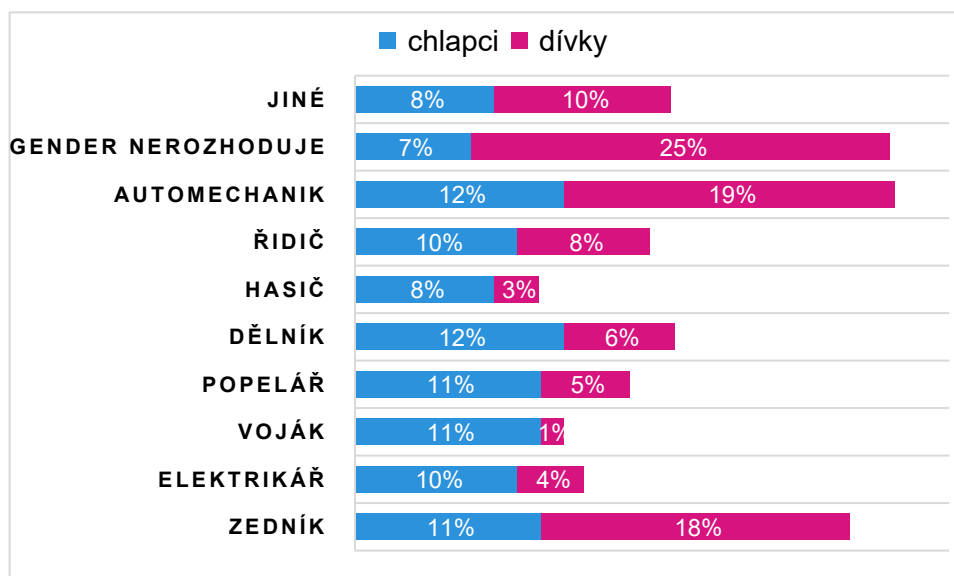
Pokud žáci zvolili odpověď „ano“, byli požádáni, aby popsali situaci, ve které se cítili být omezováni.

Popiš situaci, ve které ses cítil/a být omezován/a.

Zde se žáci mohli podělit o vlastní zkušenosti, jak byli omezováni kvůli genderu. Každá odpověď byla jiná a zajímavá. Chlapci převážně napsali jednoslovně „škola“, nelze jednoznačně určit, co tím chlapci mysleli. Jeden chlapec napsal, že mu strýc zakázal uvařit oběd, protože je to prý „ženská činnost“. Okolo pěti dívek napsalo, že nemůžou ve škole nosit těžké věci, i když jsou dost silné. Zajímavým zjištěním bylo, že zbytek dívek je omezován ze strany rodičů. Rodiče dívkám zakazují bavit se s chlapci, nemůžou dělat koníčky „typické“ pro kluky a také je omezují ve volbě střední školy: „chtěla jsem jít na technický obor, ale rodiče řekli, že je to pro kluky“.

OBLAST Č. 2 - STEREOTYPY V POVOLÁNÍ

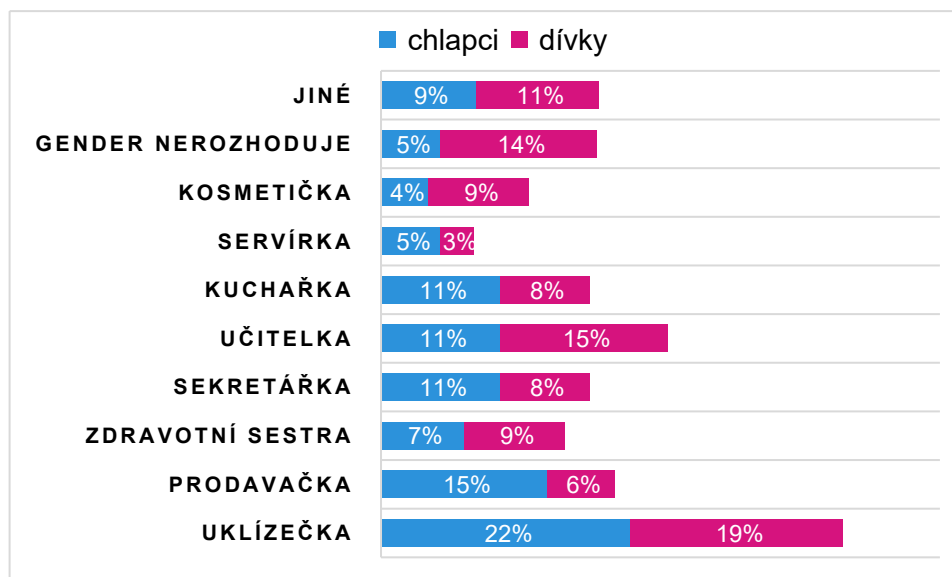
Které zaměstnání považuješ za typicky mužské?

Graf 2 Typické mužské zaměstnání

Tato otázka byla koncipována jako otevřená, přičemž žáci většinou uváděli 1–2 povolání. Jako nejčastější mužské povolání uváděli žáci „automechanik“. Toto povolání napsalo 19 % dívek a 12 % chlapců. „Zedník“ napsalo 18 % dívek a 11 % chlapců. „Elektrikář“ napsala 4 % dívek a 10 % chlapců. Další mužské povolání je podle 11 % chlapců a 1 % dívek „voják“. „Popelář“ odpovědělo 11 % chlapců a 5 % dívek. „Dělník“ odpovědělo 6 % dívek a 12 % chlapců. Dalším mužským povoláním je podle 8 % chlapců a 3 % dívek „hasič“. Další odpověď „řidič“, napsalo 8 % dívek a 10 % chlapců. To, že „gender nerozhoduje“ o povolání, napsalo 25 % dívek a 7 % chlapců. Jiné odpovědi napsalo 10 % dívek a 8 % chlapců.

Které zaměstnání považuješ za typicky ženské?

Graf 3 Typické ženské zaměstnání

Tato otázka patřila mezi otevřené otázky, většinou žáci uváděli 1–2 povolání. Nejčastěji uvedené ženské povolání je „uklízečka“, tak odpovědělo 19 % dívek a 22 % chlapců. Dalším povoláním je podle 6 % dívek a 15 % chlapců „prodavačka“. „Zdravotní sestra“ je podle 9 % dívek a 7 % chlapců ženské povolání. Jako další povolání uvedlo 8 % dívek a 11 % chlapců „sekretářku“. Dalším povoláním je „učitelka“, což uvedlo 15 % dívek a 11 % chlapců. „Kuchařka“ napsalo 8 % dívek a 11 % chlapců. Dalším povoláním je podle 3 % dívek a 5 % chlapců „servírka“. Posledním uvedeným povoláním bylo „kosmetička“, tuto odpověď napsalo 9 % dívek a 4 %. „Gender nerozhoduje“ napsalo 14 % dívek a 5 % chlapců. Jiné odpovědi napsalo 11 % dívek a 9 % chlapců.

Vadilo by ti v budoucnu pracovat v zaměstnání, které je typické pro opačné pohlaví?

Odpověď	dívky	%	chlapci	%
ano	3	4	16	23
spíše ano	5	7	18	26
nevím	23	33	19	27
spíše ne	15	21	10	14
ne	24	34	7	10

Tabulka 2 Volba povolání

Otázka zjišťovala, zda by žákům vadilo pracovat v zaměstnání, které je typické pro opačné pohlaví. „Ano“ vadilo, odpovědělo 16 chlapců (23 %) a 3 dívky (4 %). „Spíše ano“ odpovědělo 18 chlapců (26 %) a 5 dívek (7 %). „Nevím“ odpovědělo 19 chlapců (27 %) a 23 dívek (33 %). „Spíše ne“ nevadilo, odpovědělo 10 chlapců (14 %) a 15 dívek (21 %). Zbytek žáků odpovědělo „ne“, což bylo 7 chlapců (10 %) a 24 dívek (34 %).

OBLAST Č. 3 - GENDEROVÉ ROLE V DOMÁCNOSTI:

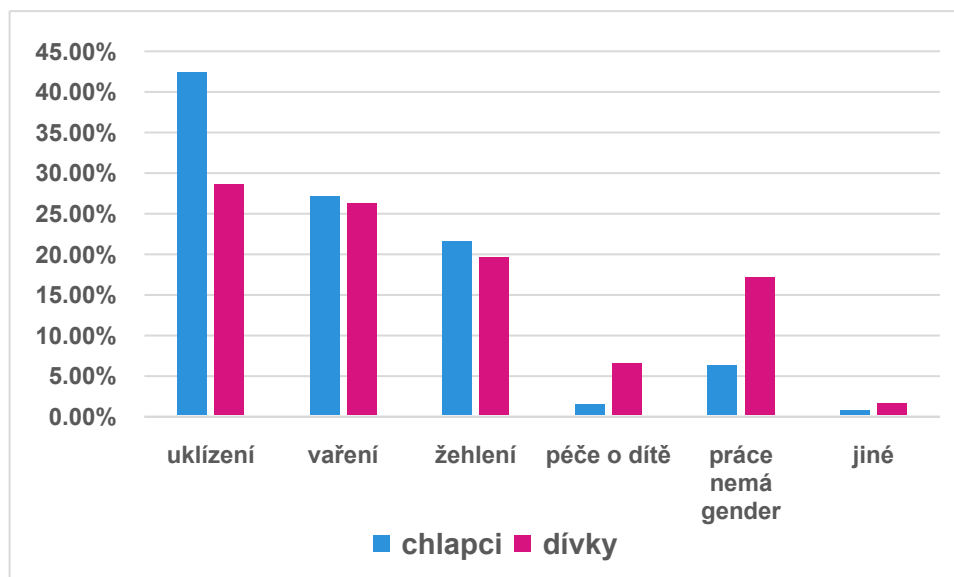
Který z rodičů by měl mít doma hlavní slovo?

U této otázky měli žáci možnost výběru ze 3 odpovědí. První odpověď byla „otec“, kterou zvolilo 21 chlapců (30 %) a 3 dívky (4 %). Druhou odpověď „matka“ zvolilo stejný počet chlapců i dívek, tedy 7 chlapců (10 %) a 7 dívek (10 %). Třetí odpověď „matka i otec“ zvolilo 42 chlapců (60 %) a 60 dívek (86 %).

Jaký z níže uvedených rodinných modelů je tvou rodině nejbližší?

Otázka číslo 5 zjišťovala rozdělení činností mezi otce a matku v jejich současné rodině, zda se rodiče starají o domácnost stejným dílem nebo je to na jednom z rodičů. Z odpovědí vyplývalo, že rodiče dívek a chlapců se o domácnost starají stejným dílem. Tuto odpověď zvolilo 41 chlapců (59 %) a 34 dívek (48 %). U 14 chlapců (20 %) a 10 dívek (14 %) jsou rodiče rozvedení. O celou domácnost se stará pouze matka, odpovědělo 15 chlapců (21 %) a 26 dívek (37 %).

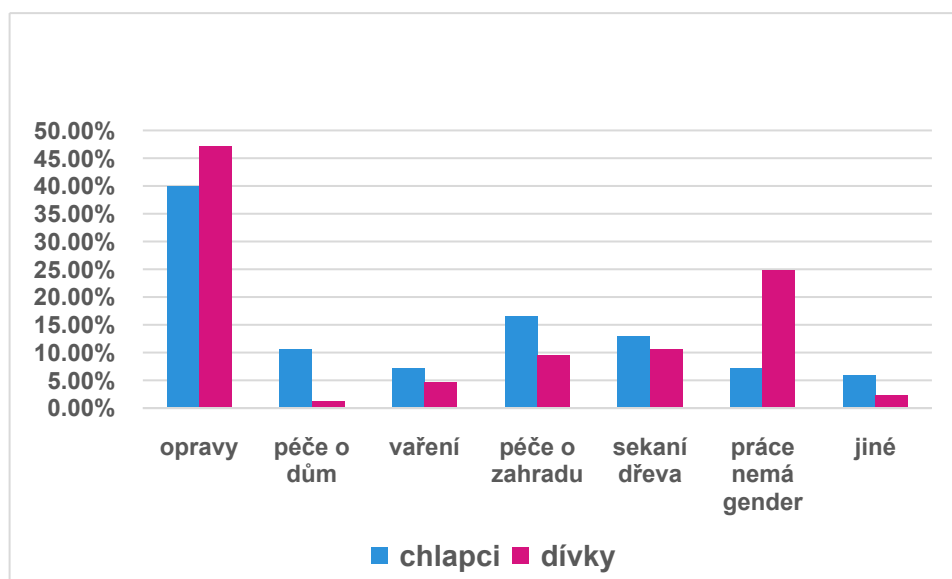
Které činnosti v domácnosti považuješ za typicky ženské?

Graf 4 Typicky ženské činnosti

Otázka číslo 6 patřila mezi otevřené otázky a zjišťovala, jaké činnosti v domácnosti považují dívky a chlapci za typicky ženské. Nejčastější odpovědí byla odpověď „uklízení“, kterou volilo 42 % chlapců a 29 % dívek. Na druhém místě byla odpověď „vaření“. Odpovědělo tak 27 % chlapců a 26 % dívek. Jako další typickou ženskou činnost považují „žehlení“, což odpovědělo 22 % chlapců a 20 % dívek. Pouze 2 % chlapců a 7 % dívek považují za typicky ženskou činnost „péči o dítě“. Zajímavou odpovědí jak od dívek, tak od chlapců byla odpověď „práce nemá gender“. Tak odpovědělo 6 % chlapců a 17 % dívek. Jiné odpovědi (mateřská, zalévání kyttek, zašívání, nevím) napsalo pouze 1 % chlapců a 2 % dívek.

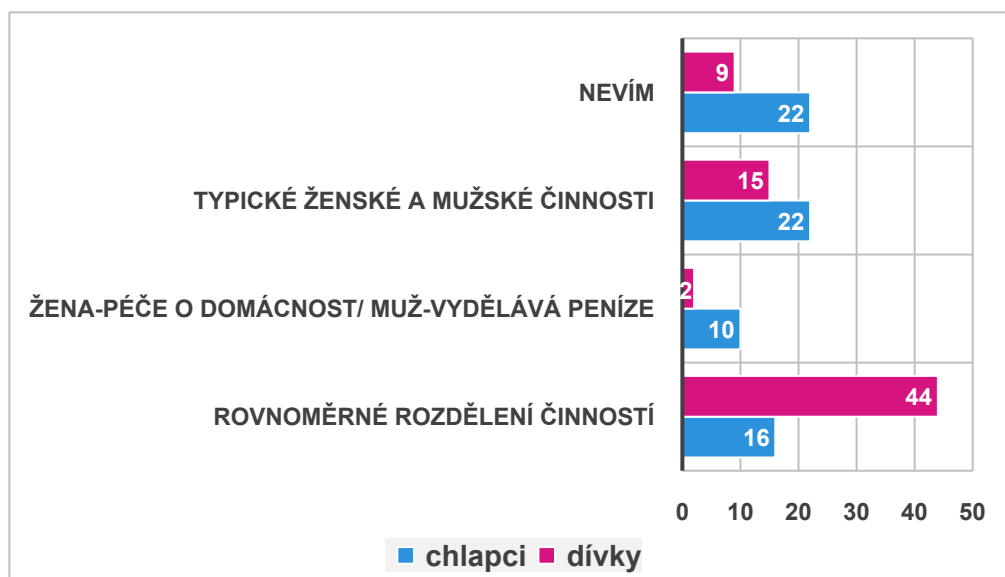
Které činnosti v domácnosti považuješ za typicky mužské?

Graf 5 Typicky mužské činnosti

Tato otázka patřila mezi otevřené otázky a zjišťovala, jaké činnosti v domácnosti dívky a chlapci považují jako typicky mužské. Jak můžeme vidět v grafu č. 5, jako typickou mužskou činnost v domácnosti považují chlapci i dívky „opravování věcí“, což odpovědělo 40 % chlapců a 47 % dívek. Podle 11 % chlapců a 1 % dívek, patří mezi mužské činnosti „péče o dům“. Pouze 7 % chlapců a 5 % dívek považuje „vaření“ jako mužskou činnost. Další odpovědí byla „péče o zahradu“, tak odpovědělo 16 % chlapců a 9 % dívek. Další mužskou činností je „sekání dřeva“, odpovědělo tak 13 % chlapců a 11 % dívek. Opět se vyskytla odpověď „práce nemá gender“, což odpovědělo 7 % chlapců a 25 % dívek. Jiné odpovědi napsalo 6 % chlapců a 2 % dívek.

Jak by podle tebe měla vypadat rodina z hlediska rozdělení činností a práce mezi její členy?

Graf 6 Rozdělení domácích činností mezi členy rodiny

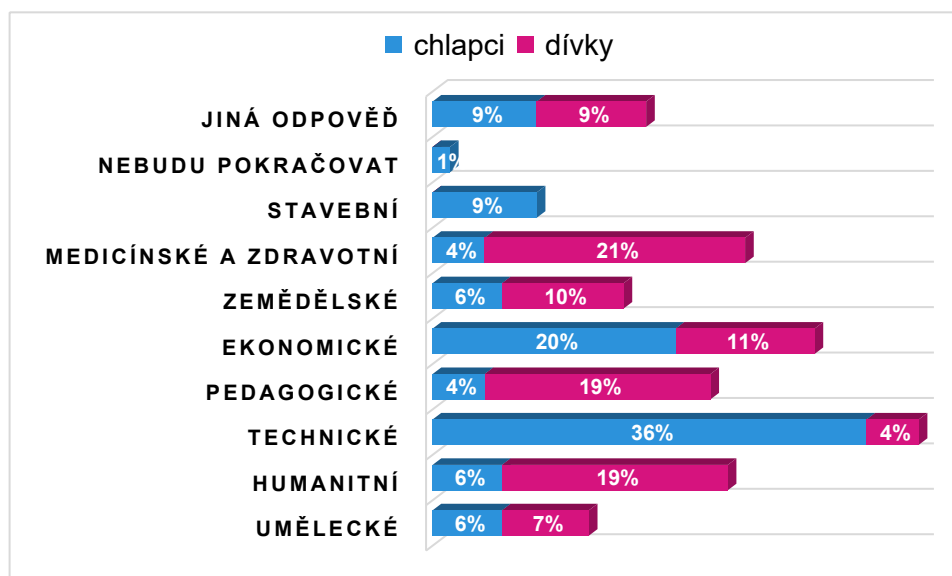
Graf č. 6 ukazuje, jak by podle dívek a chlapců měla vypadat rodina z hlediska rozdělení činností mezi její členy. Tato otázka byla koncipována jako otevřená. U 44 dívek (63 %) převažovala odpověď rovnoměrné rozdělení činností mezi všechny členy rodiny. Pouze 16 chlapců (23 %) se s dívkami shodli o rovnoměrném rozdělení činností. Žena by měla pečovat o domácnost a starat se o děti a muž by měl vydělávat peníze. Tak odpovědělo 10 chlapců (14 %) a 2 dívky (3 %). Další odpovědí bylo, že žena má uklízet, starat se o domácnost, vařit, tedy zastávat typické ženské činnosti. Muž by podle dívek a chlapců měl provádět v domácnosti opravy, starat se o zahradu, tedy zastávat typické mužské činnosti. Takto odpovědělo 15 dívek (21 %) a 22 chlapců (31 %). Zbytek chlapců a dívek odpovědělo „nevím“, což odpovědělo 9 dívek (13 %) a 22 chlapců (31 %).

Byl/a bys ochotný/á v budoucnu zastávat typickou roli pro opačné pohlaví?

Otázka zjišťovala, zda by byli žáci ochotní zastávat typickou roli pro opačné pohlaví. „Ano“ odpovědělo 6 chlapců (9 %) a 19 dívek (27 %). „Spíše ano“ odpovědělo 15 chlapců (21 %) a 21 dívek (30 %). Odpověď „nevím“ zvolilo 13 chlapců (19 %) a 14 dívek (20 %). „Spíše ne“ odpovědělo 19 chlapců (27 %) a 11 dívek (16 %). „Ne“ odpovědělo 17 chlapců (24 %) a 5 dívek (7 %).

OBLAST Č. 4 - VOLBA POVOLÁNÍ

Po ukončení základní školy budu/chci pokračovat na škole zaměřenou na obor.

Graf 7 Volba sekundárního vzdělávání

Tato otázka se zaměřovala na výběr sekundárního vzdělávání. Jak můžete vidět v grafu č. 7 „umělecké obory“ zvolili 4 chlapci (6 %) a 5 dívek (7 %). „Humanitní obory“ zvolili 4 chlapci (6 %) a 13 dívek (19 %). Výrazný rozdíl je u „technických oborů“, které zvolilo 25 chlapců (36 %) a pouze 3 dívky (4 %). Další rozdíl je u „pedagogických oborů“, tuto odpověď zvolili 3 chlapci (4 %) a 13 dívek (19 %). „Ekonomické obory“ zvolilo 14 chlapců (20 %) a 8 dívek (11 %). „Zemědělské obory“ zvolili 4 chlapci (6 %) a 7 dívek (10 %). „Medicínské obory“ zvolili 3 chlapci (4 %) a 15 dívek (21 %). „Stavební obory“ zvolilo pouze 6 chlapců (9 %) a dívka žádná. V možnosti odpovědi byla i odpověď „nebudu pokračovat“, kterou zvolil pouze jeden chlapec (1 %). V jiných odpovědích se často vyskytovalo „gymnázium“, „obor hotelnictví“ nebo odpověď „nevím“, což odpovědělo 6 chlapců (9 %) a 6 dívek (9 %).

V budoucnu bych chtěl/a být zaměstnán/a?

Otázka patřila mezi otevřené otázky. Nejčastější odpověď byla u dívek a chlapců „nevím“. Chlapci často psali profese jako programátor, kuchař, elektrikář, učitel, právník, ekonom, automechanik, architekt a spoustu dalších profesí. U dívek byla nejčastější odpověď učitelka. Dále by dívky chtěly pracovat jako zdravotní sestry, kadeřnice, veterinářky, doktorky, právničky, recepční, programátorky a další.

6.1 HYPOTÉZA

„Chlapci mají větší sklon ke stereotypním odpovědím než dívky“

Nulová hypotéza H_0 :

Chlapci mají stejný sklon ke stereotypním odpovědím v dotazníku jako dívky.

Alternativní hypotéza H_A :

Chlapci mají větší sklon ke stereotypním odpovědím v dotazníku než dívky.

Kritická hodnota pro hladinu významnosti $\alpha = 0,05$ a stupně volnosti $f = 5$ je podle statistických tabulek je $\chi^2_{0,05}(5) = 11,07$.

1. Pro ženu by měla být na prvním místě rodina:

Výsledek: 22,29 > 11,07

Jelikož vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, **ZAMÍTÁM nulovou hypotézu**. Tento závěr je přijat s jistotou 95 %.

2. Pro muže by měla být na prvním místě kariéra:

Výsledek: 29,21 > 11,07

Jelikož vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, **ZAMÍTÁM nulovou hypotézu**. Tento závěr je přijat s jistotou 95 %.

3. Ženy a muži by se měli rovnoměrně věnovat výchově svých dětí:

Výsledek: 11,61 > 11,07

Jelikož vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, **ZAMÍTÁM nulovou hypotézu**. Tento závěr je přijat s jistotou 95 %.

4. Muži jsou lepší ve vedoucích pozicích než ženy:

Výsledek: 34,26 > 11,07

Jelikož vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, **ZAMÍTÁM nulovou hypotézu**. Tento závěr je přijat s jistotou 95 %.

5. Muži se dokáží postarat o děti stejně jako ženy:

Výsledek: 10,29 < 11,07

Jelikož vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, **POTVRZUJI nulovou hypotézu**. Tento závěr je přijat s jistotou 95 %.

6. Rodina, kde je muž na rodičovské dovolené vypadá nenormálně:

Výsledek: $15,1 > 11,07$

Jelikož vypočítaná hodnota chí-kvadrátu je vyšší než hodnota kritická, **ZAMÍTÁM nulovou hypotézu**. Tento závěr je přijat s jistotou 95 %.

Chlapci mají větší sklon ke stereotypním odpovědím v dotazníku než dívky.

7 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Na začátku praktické části bakalářské práce byly stanoveny výzkumné cíle k jejichž dosažení sloužily výzkumné otázky. V této části budou shrnuty výsledky zodpovězením výzkumných otázek.

Výzkumná otázka, zda se genderové předsudky a stereotypy vyskytují častěji u dívek či chlapců, je obsažena ve stanovené hypotéze. Na základě výsledků, kterých bylo při ověřování výzkumné hypotézy dosaženo, zjišťujeme, že u 5 zkoumaných otázek z 6, byla nulová hypotéza zamítnuta. Pouze u jedné zkoumané otázky byla nulová hypotéza potvrzena. Přijetím alternativních hypotéz lze konstatovat, že u chlapců se genderové předsudky a stereotypy vyskytují častěji než u dívek.

Lze předpokládat, že se u chlapců častěji vyskytují předsudky a stereotypy z důvodu, že již v brzkých fázích socializace jsou na chlapce kladeny větší nároky v utváření genderových rolí ze strany společnosti.

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že u dívek a chlapců existují jisté rozdíly ve vnímání postavení mužů a žen ve společnosti. V položce, která se dotazovala, zda pokládají postavení mužů a žen za rovnocenné, 41 chlapců s výrokem souhlasilo a 22 chlapců nesouhlasilo. U dívek to bylo půl na půl. Tedy 30 dívek souhlasilo a 30 dívek nesouhlasilo. Další dotaz se zaměřoval na otázku, kdo by měl mít vyšší plat. Podle 36 chlapců by měl mít „muž“ vyšší plat, s tím souhlasilo pouze 13 dívek. Toto zjištění bylo zajímavé, jelikož se předpokládalo, že se dívky a chlapci budou více přiklánět ke stejnému platu pro muže i ženy. Dalo by se předpokládat, že důvodem, proč by měl mít vyšší plat „muž“ je ten, že si chlapci a dívky představují muže jako živitele rodiny, kdežto žena by měla zajistit péči o domácnost a děti. *„Muži v Česku dostávají zhruba o třetinu vyšší platy za tutéž práci – mimo jiné na základě obecného přesvědčení, že jsou živiteli rodin.“ (Valdrová, 2006, s. 11)* Zajímavé také bylo to, že pouze 2 dívky a 1 chlapec si myslí, že vyšší plat by měla mít žena.

Následně bylo zjišťováno, zda dívky a chlapci rozlišují povolání na základě pohlaví. Jak lze vidět ve výsledcích, povolání jako uklízečka, učitelka a prodavačka, jsou pro dívky a chlapce „typicky ženské“. Dále se zde vyskytovaly povolání jako zdravotní sestra, sektářka a další. Povolání zedník, automechanik, dělník a řidič, jsou podle dívek a chlapců „typické“ pro muže. Ovšem zajímavou odpovědí v převážné míře od dívek bylo, že „gender nerozhoduje“ o povolání. Tato skutečnost by se dala vysvětlit tím, že se dívky snaží zamezit rozlišování povolání na ženské či mužské. Statistika z roku 2008 poukazuje na kategorie,

ve kterých jsou ženy a muži nejčastěji zaměstnáváni. Ženy jsou nejčastěji zaměstnány jako zdravotní sestry, učitelky, uklízečky nebo pokladní. Muži naopak jako technici, řidiči, mechanici a opraváři. (Genderová segregace českého trhu práce, 2009) Naše výsledky ženských a mužských povolání jsou zcela srovnatelné s výsledky ze statistiky. Když byli žáci dotazováni, zda-li by jim vadilo pracovat v zaměstnání, které je typické pro opačné pohlaví, odpovědi u dívek a chlapců byly rozdílné. Převážně části chlapců by vadilo pracovat v povolání typické pro opačné pohlaví, kdežto dívky se spíše vyjadřovaly, že by jim to nedělalo problém.

V další části byl dotaz směřován, jak dívky a chlapci vnímají genderové role vztahující se k domácím pracím. Dívky a chlapci se v odpovědích shodovali, že ženy vykonávají v domácnosti práce jako je uklízení, vaření, žehlení, péče o dítě. U mužské práce v domácnosti se shodli na opravách, sekání dřeva, péče o zahradu a vaření. Opět se vyskytovaly u dívek a chlapců odpovědi typu „práce nemá gender“. Tato odpověď se vyskytovala častěji u dívek než chlapců. *„Druhým typem činnosti je to, co si pod pojmem domácí práce většina z nás představí, tedy rutinní, nejčastěji vykonávané domácí práce, jako je vaření, úklid, praní a vše, co je nutné k běžnému provozu domácnosti.“* (Bierzová, 2006, s. 19)

Další část se zaměřovala na rozdělení rolí v rodině. Ve výsledcích lze vidět, že dívky a chlapci se v odpovědích neshodovali. Převážně u odpovědi rovnoměrné rozdělení činností mezi všechny členy domácnosti je 44 dívek a pouze 16 chlapců pro rovnoměrné rozdělení činností. Chlapci nejčastěji odpovídali, že by žena měla zastávat typické ženské činnosti a muž naopak ty mužské. Předpokladem může být, že dívky by převážně chtěly rovnoměrné rozdělení činností z důvodu, aby nemusely zastávat všechny domácí práce spojené s ženským pohlavím. A chlapci se v tomto případě přikláněli více ke stereotypům ženských a mužských rolí v domácnosti. *„S rolí žen je tradičně asociována zodpovědnost za provádění domácích prací a muži jsou naopak spojováni spíše s placeným zaměstnáním, což s sebou přináší i odlišnou míru zapojení do prací v domácnosti.“* (Chaloupková, 2005)

Poslední část dotazníku se zaměřovala na volbu sekundárního vzdělávání. Bylo zjištěno, že dívky nejčastěji volily obor zdravotní a chlapci obor technický. Dále dívky inklinují k oborům humanitním, pedagogickým a ekonomickým. Chlapci naopak inklinují k ekonomickým, stavebním a zemědělským oborům. *„Dané rozdělení je obvykle vnímáno jako důsledek genderově stereotypního či tradičního vnímání mužských a ženských rolí, podle kterého jsou ženy považovány za empatické a emocionální bytosti se sklonem*

k pečovatelsví a muži za racionální, nezávislé osobnosti se schopností logického objektivního úsudku.“ (Jarkovská, 2010, s. 26) Tyto stereotypy, které se v rodinném a školním prostředí předávají, značně ovlivňují uvažování dívek a chlapců o vlastních schopnostech a dispozicích. Následně pak stereotypní volba sekundárního vzdělávání vede k tzv. horizontální a vertikální segregaci. (MŠMT)

8 ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala tématu genderových předsudků a stereotypů u žáků základních škol. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, zda se u žáků tyto předsudky a stereotypy vyskytují. Důvodem výběru tohoto tématu bylo, že problematika genderu nás obklopuje již od raného dětství a mnozí nemají tušení, co gender ve skutečnosti znamená.

První kapitola teoretické části se zaměřuje na vysvětlení rozdílu mezi biologickým a sociálním pohlavím. Druhá kapitola se zabývala genderem a souvisejícími pojmy, jako je genderová role, maskulinita a feminita, genderová socializace, genderová socializace a jaký vliv na ní mají hračky, a především se soustředí na genderové předsudky a stereotypy. Třetí kapitola byla věnována teoriím vzniku pohlavní identity, které se snaží odpovědět na otázky ohledně vývoje pohlavní identity. Celkem zde byly popsány čtyři teorie. Poslední kapitola byla věnována genderu ve vzdělávání a především stereotypům, které se ve školách vyskytují, a v neposlední řadě také faktorům, které u dětí ovlivňují volbu dalšího vzdělávání.

Praktická část byla zpracována na základě kvantitativního výzkumu. Zvolenou metodou sběru dat bylo dotazníkové šetření. Dotazník byl určen pro žáky 8. a 9. tříd základních škol a žáků bylo celkem 140. Tato část dále obsahovala výzkumné otázky, výzkumné cíle, charakteristiku výzkumného vzorku, výzkumný nástroj a metodu analýzy dat. Poslední dvě kapitoly se zaměřovaly na výsledky výzkumného šetření a následnou interpretaci získaných dat. Kapitola týkající se výsledků výzkumných dat byla rozdělena do čtyř oblastí, které byly obsaženy v dotazníku. Oblasti: postavení mužů a žen ve společnosti, stereotypy v povolání, genderové role v domácnosti a volba povolání.

Z výsledků výzkumného šetření lze vyvodit závěr, že u žáků 8. a 9. tříd se genderové předsudky a stereotypy skutečně vyskytují. Tyto předsudky a stereotypy se u žáků vyskytují ve všech oblastech obsažených v dotazníku, tedy v oblastech postavení mužů a žen ve společnosti, stereotypů v povolání, genderových rolí v domácnosti a volby povolání. Nelze však opomenout, že se u žáků také vyskytovaly odpovědi neutrálního charakteru, jako: „gender nerozhoduje“ nebo „práce nemá gender“. Lze předpokládat, že tito žáci se chtějí zbavit stereotypního vnímání ženských a mužských rolí ve společnosti. Dalším závěrem se potvrzuje, že genderové předsudky a stereotypy se vyskytují častěji u chlapců než dívek. Lze předpokládat, že důvodem, proč se u chlapců genderové předsudky a stereotypy vyskytují častěji než u dívek, je ten, že již v brzkých fázích socializace jsou na chlapce kladeny větší nároky v utvrzování genderových rolí. Také jsme zjistili,

že žáci rozlišují povolání/činnosti na „typicky mužské“ a „typicky ženské“. Také jsme potvrdili, že žáci směřují k typicky genderovým oborům. Zajímavým zjištěním bylo, že někteří žáci jsou omezováni v jejich volbách (koníčků, střední školy, oblékání...) především ze strany rodičů. Lze předpokládat, že žáci směřují k genderově stereotypním oborům právě proto, že jsou omezováni v jejich volbě ze strany rodičů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání.* Praha: Grada, 2016, 254 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
2. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí.* Praha: Grada, 2008, 285 s. Psyché. ISBN 9788024722849
3. JARKOVSKÁ, Lucie, a kol. *Průručka pro genderově citlivé vedení škol.* Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2007. ISBN 978-80-87110-01-0
4. JARKOVSKÁ, Lucie, LIŠKOVÁ, Kateřina a ŠMÍDOVÁ, Eva. *S genderem na trh: rozhodování o dalším vzdělání patnáctiletých.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 220 s. Studie. ISBN 9788074190308.
5. JARKOVSKÁ, Lucie. *Gender před tabulí: etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013, 195 s. Studie. ISBN 9788074191190.
6. KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži: [genderové role, jejich původ a vývoj].* Praha: Portál, 2006, 183 s. Spektrum. ISBN 807367145X.
7. KATRŇÁK, Tomáš. *Odsouzení k manuální práci: vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině.* Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 190 s. Studie. ISBN 8086429296.
8. LIPPA, Richard A. *Pohlaví: příroda a výchova.* Praha: Academia, 2009, 432 s. Galileo. ISBN 9788020017192.
9. OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost.* Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 8071784036.
10. RENZETTI, Claire M. a CURRAN, Daniel J. *Ženy, muži a společnost.* Praha: Karolinum, 2005, 642 s. ISBN 8024605252.
11. SMETÁČKOVÁ, Irena. *Gender a volba povolání. Průručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách.* Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2005. ISBN 80-903331-2-5.
12. SMETÁČKOVÁ, Irena. *Gender ve škole. Průručka pro budoucí i současné učitelky a učitele.* Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-5-X.

13. SMETÁČKOVÁ, Irena, a kol. *Průručka pro genderově citlivé vedení škol*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2007. ISBN 978-80-87110-01-0
14. SMETÁČKOVÁ, Irena. *Genderové představy a vztahy: sociální a kognitivní aspekty vývoje maskulinity a femininity v průběhu základní školy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2016, 274 s. Gender sondy. ISBN 9788074192296.
15. VALDROVÁ, Jana. *Gender a společnost: [vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií]*. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006, 236 s. Skripta. ISBN 8070448083.

Internetové zdroje:

- BIERZOVÁ, Jana (2006). *Rozdělení domácích prací v rodinách s dětmi*. Gender, rovné příležitosti, výzkum. 2006, č. 1. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. ISSN 1213-0028. [online]. [cit. 19. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.genderonline.cz/pdfs/gav/2006/01/05.pdf>.
- HLADŮ, Petr a BALCAR, Jiří (2012). *Sociálně-psychologické aspekty volby technického a humanitního studijního zaměření při tranzici žáků do maturitních oborů na středních školách*. Pedagogická orientace. [online]. [cit. 10.04.2022]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1174>.
- CHALOUPKOVÁ, Jana (2005). *Faktory ovlivňující dělbu domácí práce v českých domácnostech a hodnocení její spravedlnosti*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review 41 (1): 57-77. ISSN 0038-0288. [online]. [cit. 19.04.2022]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2005/01/04.pdf>
- KOLÁŘOVÁ, Jitka (2014). *Ženy v netradičních povoláních – mohou vstoupit a uspět?* Gender Studies, o.p.s. [online]. [cit. 10.04.2022]. Dostupné z: <https://zpravodaj.genderstudies.cz/cz/clanek/zeny-v-netradicnich-povolaniich-mohou-vstoupit-a-uspět>.
- KRÍŽKOVÁ, Alena a SLOBODA, Zdeněk (2009). *Genderová segregace českého trhu práce. Kvantitativní a kvalitativní obraz*. Sociologické studie / Sociological Studies 09:4. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 115 s. ISBN 978-80-7330-165-1. [online]. [cit. 19.04.2022]. Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/ss_09-4_krizkova_sloboda_-_genderova_segregace_ceskeho_trhu_prace.pdf

- MŠMT – *Gender a vzdělávání*. [online]. [cit. 06.04.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/proc-je-dulezite-se-zabyvat-genderovou-rovnosti-v-kontextu>
- Sociologická encyklopedie. [online]. [cit. 20.03.2022] Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

%	Procento
Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
H	Hypotéza
H ₀	Nulová hypotéza
H _A	Alternativní hypotéza
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Např.	Například
Popř.	Popřípadě
S.	Strana
Tzv.	Takzvaně

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 Kdo by měl mít vyšší plat.....</i>	<i>34</i>
<i>Graf 2 Typické mužské zaměstnání</i>	<i>35</i>
<i>Graf 3 Typické ženské zaměstnání</i>	<i>36</i>
<i>Graf 4 Typicky ženské činnosti.....</i>	<i>38</i>
<i>Graf 5 Typicky mužské činnosti.....</i>	<i>38</i>
<i>Graf 6 Rozdělení domácích činností mezi členy rodiny.....</i>	<i>39</i>
<i>Graf 7 Volba sekundárního vzdělávání.....</i>	<i>40</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Postavení mužů a žen ve společnosti.....</i>	<i>34</i>
<i>Tabulka 2 Volba povolání.....</i>	<i>37</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Jmenuji se Sára Regináčová a jsem studentkou sociální pedagogiky na FHS UTB ve Zlíně. Chtěla bych Tě poprosit o pravdivé vyplnění dotazníku. Výsledky dotazníku budou využity převážně pro mou bakalářskou práci, která se zabývá genderovými předsudky a stereotypy. Ujišťuji Tě, že dotazník je zcela anonymní a žádná odpověď není špatná nebo správná. Dotazník Ti zabere okolo 10–15 minut. Tvou zvolenou odpověď zakroužkuj nebo podtrhni a v některých otázkách doplň vlastní odpověď. Nemusíš se bát, otázky nejsou těžké. Předem děkuji za Tvou ochotu a spolupráci. ☺

1) Jsem

- dívka
- chlapec

2) Chodím do _____ třídy.

3) Ve společnosti se víc a víc mluví o genderu. Kde jsi se ty setkal/a s genderem?

*můžeš zakroužkovat více odpovědí

- na sociálních sítích (Facebook, Instagram, TikTok, Twitter...)
- v médiích
- doma
- ve škole
- nesetkal/a
- jiná odpověď: _____

4) Který z rodičů by měl mít doma hlavní slovo?

- otec
- matka
- matka i otec

5) Jaký z níže uvedených rodinných modelů je tvou rodině nejbližší?

- matka se stará o celou domácnost (chodí do zaměstnání), otec chodí do práce a o domácnost se nestará
- matka se stará o celou domácnost (nechodí do zaměstnání), otec chodí do práce a o domácnost se nestará
- otec se stará o celou domácnost (chodí do zaměstnání), matka chodí do práce a o domácnost se nestará

- otec se stará o celou domácnost (nechodí do zaměstnání), matka chodí do práce a o domácnost se nestará
- matka i otec se starají o domácnost stejným dílem
- nedokážu posoudit. Rodiče jsou rozvedení.
- jiná odpověď: _____

6) Které činnosti v domácnosti považuješ za typicky ženské?

Vlastní odpověď: _____

7) Které činnosti v domácnosti považuješ za typicky mužské?

Vlastní odpověď: _____

8) Byl/a bys ochotný/á v budoucnu zastávat typickou roli pro opačné pohlaví?

(Příklad: Muž – na rodičovské dovolené. Žena – finančně zabezpečuje rodinu, zatím co manžel je na rodičovské dovolené)

- ano
- spíše ano
- nevím
- ne
- spíše ne

9) Jak by podle tebe měla vypadat rodina z hlediska rozdělení činností a práce mezi její členy?

Vlastní odpověď: _____

10) Pokládáš postavení mužů a žen ve společnosti za rovnocenné?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

11) Kdo by měl mít vyšší plat?

- muž
- žena
- muž i žena stejně
- jiná odpověď: _____

12) Před tebou je 6 výroků, se kterými můžeš souhlasit nebo nesouhlasit. U každého zakroužkuj na stupnici od 1 (zcela souhlasím) do 5 (zcela nesouhlasím) odpověď, která nejlépe vyjadřuje Tvůj názor.

1	2	3	4	5
zcela souhlasím	souhlasím	nemůžu se rozhodnout	nesouhlasím	zcela nesouhlasím

Pro ženu by měla být na prvním místě rodina.....1 2 3 4 5

Pro muže by měla být na prvním místě kariéra.....1 2 3 4 5

Ženy a muži by se měli rovnoměrně věnovat výchově svých dětí.....1 2 3 4 5

Muži jsou lepší ve vedoucích pozicích než ženy.....1 2 3 4 5

Muži se dokáží postarat o děti stejně jako ženy.....1 2 3 4 5

Rodina, kde je muž na rodičovské dovolené vypadá nenormálně.....1 2 3 4 5

13) Které zaměstnání považuješ za typicky ženské?

Vlastní odpověď: _____

14) Které zaměstnání považuješ za typicky mužské?

Vlastní odpověď: _____

15) Vadilo by ti v budoucnu pracovat v zaměstnání, které je typické pro opačné pohlaví?

- ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- ne

16) Kolik je druhů pohlaví?

- 2
- 3
- 71
- jiná odpověď: _____

17) Měl/a jsi někdy pocit, že jsi byl/a omezován/a od nějaké činnosti, kvůli tvému pohlaví?

(Příklad: Chtěla jsem jít na obor tesaře, ale rodiče mi to rozmluvili, že je to obor pro muže. Chtěl jsem být hlavní nástěnkář ve třídě, ale učitelka řekla, že kluci neumí udržovat pěknou nástěnku, tak to přidělila spolužačce)

- ano
- ne
- nevím

18) Popiš situaci, ve které ses cítil/a být omezován/a. (Doplň odpověď, pokud jsi odpověděl/a ANO v otázce č. 17)

19) Po ukončení základní školy budu/chci pokračovat na škole zaměřenou na:

- umělecké obory
- humanitní obory
- technické a inženýrské obory
- pedagogické obory
- ekonomické obory
- zemědělské obory
- medicínské a zdravotní obory
- stavebnictví
- nebudu pokračovat, stačí základní škola
- jiná odpověď _____

20) V budoucnu bych chtěl/a být zaměstnán/a?

Doplň _____